

การมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นายพงษ์เทพ รุ่งเรือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2550

**Participation in Community Development Work of Development
Volunteer Women Pranakornsiayuthaya Province**

Mr. Pongthep Rungroang

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Home Economics in Family and Social Development

School of Human Ecology

Sukhothai Thammathirat Open University

2007

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ชื่อและนามสกุล นายพงษ์เทพ รุ่งเรือง
วิชาเอก การพัฒนาครอบครัวและสังคม
สาขาวิชา มนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.จินรัตน์ สมสืบ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพร เลี่ยนสลาย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว



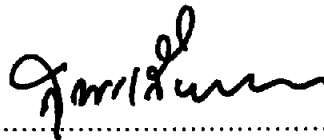
.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจียบ ไทยยิ่ง)



.....กรรมการ

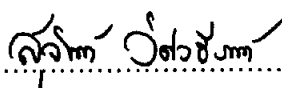
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินรัตน์ สมสืบ)



.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพร เลี่ยนสลาย)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอก
การพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช



.....ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิศวรธีรานนท์)

วันที่.....13.....เดือน.....พฤศจิกายน.....พ.ศ.....2551.....

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ผู้วิจัย นายพงษ์เทพ รุ่งเรือง **ปริญญา** ศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนารอบครัวและสังคม)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.ชินรัตน์ สมสืบ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพร
เสียนสลาย **ปีการศึกษา** 2550

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา (2) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยด้านทัศนคติกับระดับการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ สตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน จำนวน 352 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ด้านอาชีพและรายได้อยู่ในระดับปานกลาง และด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน (2) ผลการพิสูจน์สมมติฐานหรือศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยทางด้านสังคม มีแต่ปัจจัยด้านทัศนคติกับระดับการมีส่วนร่วม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

คำสำคัญ สตรีอาสาพัฒนา การมีส่วนร่วม งานพัฒนาชุมชน

Thesis title: Participation in Community Development Work of Development Volunteer Women
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

Researcher: Mr. Pongthep Rungrueang; **Degree:** Master of Home Economics (Family and Social Development); **Thesis advisors:** (1) Dr. Chinnarat Somsueb, Associate Professor;
(2) Dr. Suraporn Siansalai, Associate Professor; **Academic year:** 2007

ABSTRACT

The purposes of this research were to: (1) investigate the participation level in community development work of development volunteer women; and (2) study the relationships of background factor, social factor, and attitude factor with the participation level of development volunteer women.

This study was a survey research. The research sample consisted of 352 development volunteer women obtained by quota sampling. The employed research instrument was a questionnaire developed by the researcher with .98 reliability coefficient. Statistical procedure for data analysis was the chi-square test.

Research findings were as follows: (1) the participation by development volunteer women in the vocational and income aspects of community development work was at the moderate level. Participation in the public utilities and environment aspects was at the moderate level; (2) results of hypothesis testing on relationships of various factors with participation level revealed that only the attitude factor correlated significantly at the .001 level with the participation level.

Keywords: Development volunteer women, Participation, Community development work

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร. ชินรัตน์ สมสืบ และรองศาสตราจารย์ ดร. สุรพร เสียนสลาย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในการให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิทยากรทั้งมวล และอำนวยความสะดวกในการจัดทำวิทยานิพนธ์

ในการเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม ได้รับความกรุณาจาก นายอำนาจ งามวงษ์วาน พัฒนาการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอทั้ง 16 อำเภอ คุณศุภชัย สุพรรณทอง นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้กรุณา แนะนำ ช่วยเหลือในการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้หากมีคุณค่า หรือประโยชน์ทั้งในเชิงบริหาร วิชาการ และในการปฏิบัติการ ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึง สตรีอาสาพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทุกคน ซึ่งเป็นประชากรในการศึกษาครั้งนี้

พงษ์เทพ รุ่งเรือง

พฤศจิกายน 2550

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	6
ตัวแปรและระดับการวัด.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาและหลักการพัฒนาชุมชน.....	11
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับมิติชายหญิงและการนำมิติชายหญิงเข้าสู่การพัฒนา.....	15
ตอนที่ 3 แนวทาง และผลกระทบของการพัฒนาสตรี.....	23
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	32
ตอนที่ 5 แนวทางการดำเนินงานสตรีอาสาพัฒนา.....	40
ตอนที่ 6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	45
แบบการวิจัย.....	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
การสร้างเครื่องมือ.....	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	52
ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	52
ตอนที่ 2 ปัจจัยทางด้านสังคมของสตรีอาสาพัฒนา	54
ตอนที่ 3 ทักษะต่อการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนา.....	60
ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนา	63
ตอนที่ 5 ปัญหาอุปสรรคของสตรีอาสาพัฒนาในการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน	67
ตอนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย	70
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	82
สรุปผลการวิจัย.....	82
อภิปรายผลการศึกษา.....	85
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก.....	94
แบบสอบถาม	95
ประวัติผู้วิจัย.....	108

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	46
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (n = 352 คน).....	53
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลการดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	55
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามระดับประสบการณ์ฝึกอบรม/ดูงานพัฒนาชุมชน	56
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน.....	57
ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ.....	57
ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก.....	58
ตารางที่ 4.7 ระดับการให้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	59
ตารางที่ 4.8 ทักษะติดต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	61
ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน	65
ตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามโครงการหรือกิจกรรม	66
ตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำแนกตามขั้นตอนของการดำเนิน โครงการ/กิจกรรม	67
ตารางที่ 4.12 ระดับความรุนแรงและปัญหา/อุปสรรคของสตรีอาสาพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน.....	68
ตารางที่ 4.13 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุและระดับการมีส่วนร่วม ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา.....	71

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.14 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและระดับการมีส่วนร่วม ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา.....	72
ตารางที่ 4.15 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการสมรสและระดับการมีส่วนร่วม ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา.....	73
ตารางที่ 4.16 ผลการทำสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและระดับการมีส่วนร่วม ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา.....	74
ตารางที่ 4.17 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ครัวเรือนและระดับการมีส่วนร่วม ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา.....	75
ตารางที่ 4.18 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ฝึกอบรมดูงานและ ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา	76
ตารางที่ 4.19 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนและ ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา	77
ตารางที่ 4.20 ผลการทำสอบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา	78
ตารางที่ 4.21 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและ ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา	79
ตารางที่ 4.22 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวและ ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา	80
ตารางที่ 4.23 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมและ ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา	81
ตารางที่ 5.1 สรุปผลการพิสูจน์สมมติฐาน.....	84

ฉ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
ภาพที่ 2.1 แผนภูมิกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	39

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยในช่วง 40 กว่าปีที่ผ่านมา มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรอบที่กำกับการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-9 ได้มีการปรับเปลี่ยนจุดเน้นไปตามสภาพการณ์ทั้งในและนอกประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2504 - 2509) ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2521 - 2524) เน้นการพัฒนาสาธารณูปโภค คมนาคม โครงสร้างพื้นฐานกว้าง ๆ ของประเทศ (สุธีรา ทอมสัน วิจิตรานนท์ และเมทีนี พงษ์เวช 2545 : 80) และมุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ขณะที่การพัฒนาคนเป็นเพียงปัจจัยที่สนองความต้องการเพื่อการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและตลาดแรงงาน ทำให้การพัฒนาคนอยู่ในแนวทางที่จำกัด (ไพลิน ศุภกิจวิเลขการ 2542 : 1) ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525 - 2529) ได้เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน มีการวางแผนพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตขึ้น โดยให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะคนชนบท จึงได้กลายมาเป็นนโยบายการพัฒนาชนบทแนวใหม่ เป็นนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลในสมัยนั้น โดยมีหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือการส่งเสริมให้ประชาชนช่วยเหลือตนเองได้ และมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของตัวเองให้มากที่สุด (ดิเรก ก้อนกลีบ และจิระ กาญจนภักดี 2527 : 42 - 43) ซึ่งเป็นที่มาของนโยบายพัฒนาชนบทด้วย “วิธีการพัฒนาชุมชน” โดยมุ่งกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่เพื่อช่วยพัฒนาตนเองและเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นโดยอาศัยความต้องการและความคิดริเริ่มของประชาชนเป็นหลักในการดำเนินงานให้ประชาชนสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเองและรู้จักการทำงานร่วมกัน ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับต่อ ๆ มา ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530 - 2534) นับว่าเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เน้นการพัฒนาคนอย่างจริงจัง โดยมุ่งพัฒนาคนให้สามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 - 2539) มีการเร่งรัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544)

และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 – 2549) มุ่งเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม ที่มีคนเป็นจุดศูนย์กลาง สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550 – 2554) ยังคงยึด “คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2548 : 2-3)

ดังนั้น จากการที่รัฐได้เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 โดยเฉพาะสตรีถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษในนโยบายการพัฒนา สังคม จะเห็นได้จากคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนากิจกรรมและบทบาทสตรีขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อจัดทำแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (พ.ศ.2525 – 2544) เป็นฉบับแรกของประเทศไทย และมีการจัดตั้งองค์กรสตรีในระดับหมู่บ้าน ตำบลในชนบท เพื่อให้สตรีมีโอกาสในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน (จิรพรรณ กาญจนจิตรรา 2528 : 82 – 85) โดยเฉพาะกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีแผนงานพัฒนาสตรีในชนบท ตั้งแต่ปี 2527 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของสตรีเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรี และเพื่อพัฒนาองค์กรสตรีทุกระดับให้มีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังส่งเสริมการสร้างเครือข่ายตั้งองค์กรสตรีทุกระดับ เพื่อการพัฒนาสตรีอย่างกว้างขวาง (ปรีดี โชติช่วง 2536 : 10) ซึ่งวิธีการและรูปแบบในการพัฒนาสตรีของ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการดังนี้

1. ในระดับหมู่บ้าน ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้สตรีในชุมชนเป็นอาสาสมัครในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน ซึ่งเรียกว่า สตรีอาสาพัฒนา และคัดเลือกสตรีอาสาพัฒนาจัดตั้งเป็นองค์กรสตรีในระดับหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.)
2. ในระดับตำบล จัดตั้งองค์กรสตรีระดับตำบล ซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสด.)
3. ในระดับอำเภอ จัดตั้งองค์กรสตรีระดับอำเภอ ซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.)
4. ในระดับจังหวัด จัดตั้งองค์กรสตรีระดับจังหวัด ซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัด (กพสจ.)

การดำเนินการพัฒนาศักยภาพสตรี เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรี โดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มีกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา คือ สตรีในชนบทให้เข้ามาอาสาสมัคร เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน ซึ่งเรียกว่า สตรีอาสาพัฒนา และสตรีอาสาพัฒนาจะได้รับการส่งเสริมให้จัดตั้งเป็นองค์กรสตรีในชุมชน ในรูปคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2538 ได้มีระเบียบรองรับการจัดตั้งเป็นรูปคณะกรรมการ

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยคณะกรรมการพัฒนาสตรี พ.ศ.2538 และยังได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการในรูปของเครือข่าย และสมาคมต่าง ๆ ด้วย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพสตรี ตามนโยบาย แนวทาง และวิธีการปฏิบัติที่กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีกิจกรรมการพัฒนาสตรีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้สตรีในชุมชนอาสาสมัครเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการจัดตั้งองค์กรสตรีในทุกระดับซึ่งมีผลการพัฒนาสตรีจนถึงกันยายน 2545 (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2545 : 2) ดังนี้

1. สตรีอาสาพัฒนา 13,341 คน
2. คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) 1,229 คณะ 11,783 คน
3. คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสต.) 194 คณะ 2,215 คน
4. คณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.) 16 คณะ 473 คน
5. คณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัด (กพสจ.) 1 คณะ 32 คน
6. คณะกรรมการสมาคมผู้นำสตรีพัฒนาชุมชนไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จำนวน 36 คน

จากการดำเนินงานพัฒนาสตรี โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นานกว่า 20 ปี มีผลการพัฒนาในด้านปริมาณมาก กล่าวคือ มีอาสาพัฒนามากกว่า 13,340 คน มีการจัดตั้งองค์กรสตรีตั้งแต่ระดับหมู่บ้านถึงระดับจังหวัด รวมทั้งสามารถจัดตั้งสมาคมได้ นอกจากนี้มีหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานที่มีการพัฒนาชุมชนในชนบท ซึ่งใช้สตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนา เช่น กระทรวงสาธารณสุข กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ศึกษาจึงสนใจในกระบวนการพัฒนา ว่าสตรีมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาไม่น้อยเพียงใด เพราะเหตุใด อีกทั้งยังไม่เคยมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งถึงระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้ศึกษาเลือกประเด็นวิจัยเรื่องนี้ อนึ่งการศึกษาวิจัยประเด็นนี้ จะเป็นประโยชน์แก่สตรีอาสาพัฒนา และองค์กรพัฒนาสตรีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่จะพัฒนาสตรีอาสาพัฒนาให้สามารถมีส่วนร่วมในงานได้อย่างเต็มที่และแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ คือ

2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

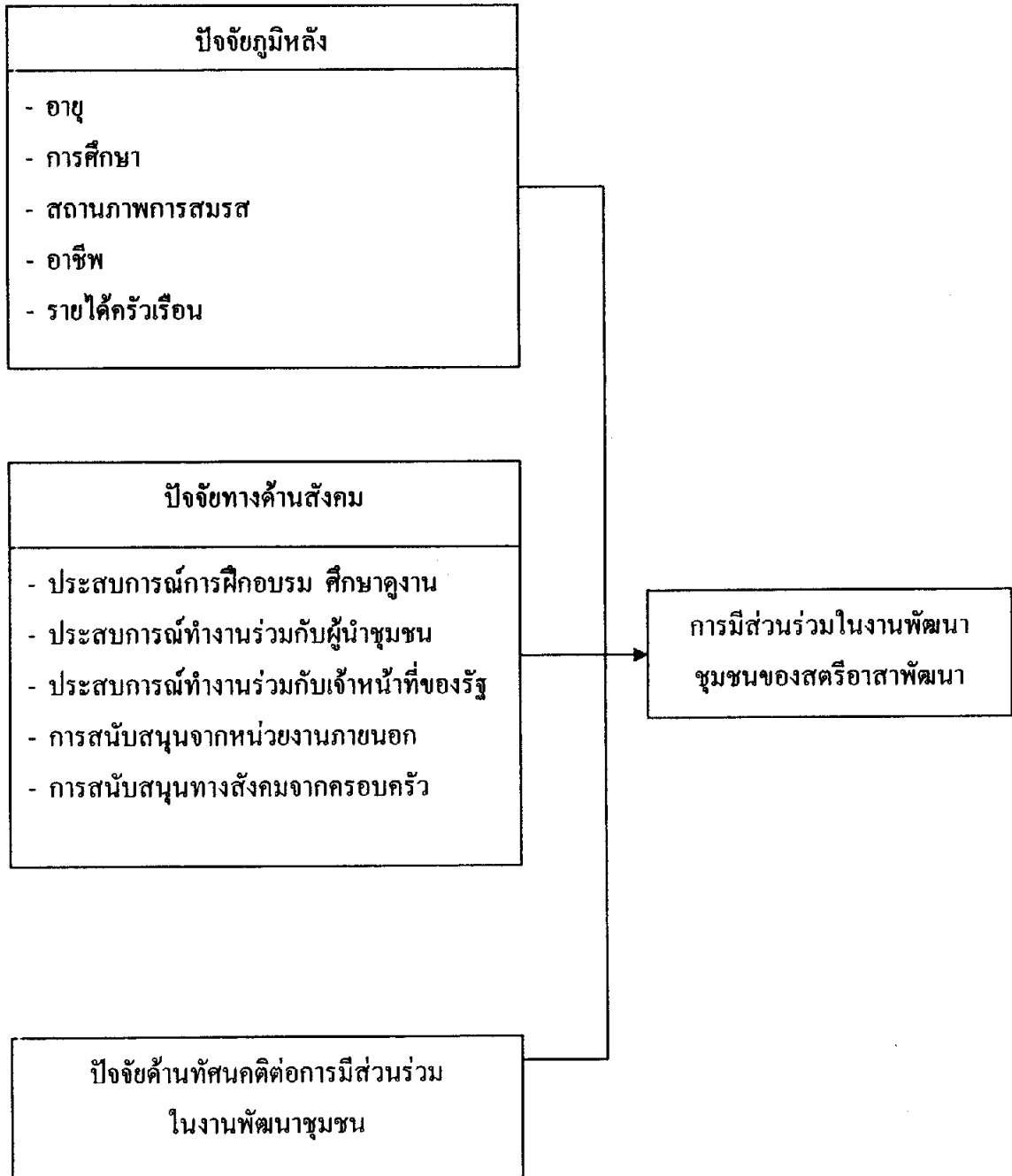
2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่าง ปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยด้านทัศนคติของสตรีอาสาพัฒนา กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและประสบการณ์จากการทำงานของนักศึกษา จึงได้นำมาประมวลและกำหนดกรอบในการศึกษา การมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังภาพที่ 1.1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา เป็นการศึกษาโดยการสำรวจระดับการมีส่วนร่วม และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านทัศนคติ ถึงระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ผู้ศึกษาจึงได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ไว้ดังนี้ คือ

4.1 ปัจจัยภูมิหลังของสตรีอาสาพัฒนา ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

4.2 ปัจจัยทางด้านสังคมของสตรีอาสาพัฒนา ได้แก่ ประสบการณ์การฝึกงานอบรม ความ ประสพการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ประสบการณ์ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

4.3 ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

5. ตัวแปรและระดับการวัด

5.1 ตัวแปรอิสระด้านปัจจัยภูมิหลัง มีดังนี้

อายุ	วัดระดับ	อัตราส่วน (Ratio Scale)
การศึกษา	วัดระดับ	กลุ่ม (Nominal Scale)
อาชีพ	วัดระดับ	กลุ่ม (Nominal Scale)
สถานภาพสมรส	วัดระดับ	กลุ่ม (Nominal Scale)
รายได้ครัวเรือน	วัดระดับ	เรียงลำดับ (Ordinal Scale)

5.2 ตัวแปรอิสระด้านปัจจัยแวดล้อมภายนอก มีดังนี้

ประสบการณ์ในการศึกษาอบรม	วัดระดับ	กลุ่ม (Nominal Scale)
การทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน	วัดระดับ	กลุ่ม (Nominal Scale)
การทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ	วัดระดับ	กลุ่ม (Nominal Scale)
การสนับสนุนจากบุคคลภายนอก	วัดระดับ	กลุ่ม (Nominal Scale)
การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว	วัดระดับ	อันตรภาคชั้น (Interval Scale)

6.3.5 งานด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน หมายถึง การจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดครอบครัวพัฒนา การกำจัดขยะมูลฝอย การกำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำ การปลูกต้นไม้เพื่อประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

6.4 อาชีพ หมายถึง อาชีพหลักในปัจจุบัน/ในอดีตของครอบครัวสตรีอาสาพัฒนา ย้อนหลัง 2 ปี นับแต่วันสอบถาม โดยจำแนกเป็น เกษตรกร ค้าขาย รับจ้างทั่วไป/พนักงานบริษัท ประกอบธุรกิจส่วนตัว ที่เป็นรายได้หลักของครอบครัว

6.5 รายได้ครัวเรือน หมายถึง รายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพหลัก อาชีพรอง และหรือรายได้จากกิจกรรมอื่น ๆ ของครัวเรือน/ปี

6.6 สถานภาพทางสังคม หมายถึง การดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในกลุ่ม องค์กร เครือข่ายองค์กร ทั้งองค์กรสตรี และองค์กรอื่น ๆ ทั้งในและนอกชุมชน

6.7 ประสบการณ์การฝึกอบรม หมายถึง จำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรม ศึกษา ศึกษาดูงานพัฒนาชุมชน และงานสังคมด้านอื่น ๆ ของสตรีอาสาพัฒนาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในรอบ 2 ปี ที่ผ่านมา ก่อนวันเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ศึกษา ตามรายงานของสตรีอาสาพัฒนา

6.8 ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลที่ยอมรับในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำทางศาสนา อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาพัฒนาชุมชน (อช.) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (ผู้นำ อช.) ผู้นำองค์กรพัฒนาเอกชนในชุมชน ประธานประชาคมตำบล/หมู่บ้าน ฯลฯ

6.9 เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง ข้าราชการ และพนักงานส่วนท้องถิ่น

6.10 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก หมายถึง ความถี่ที่สตรีอาสาพัฒนาใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับการช่วยเหลือในรูปของการให้ความรู้ด้านการพัฒนา การบริหาร การอาชีพ หรือในรูปของการสนับสนุนเงินทุน วัสดุ ครุภัณฑ์ การศึกษาดูงานหรืออื่น ๆ จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน หรือหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานในฐานะสตรีอาสาพัฒนา

6.11 หน่วยงานภายนอก หมายถึง หน่วยงานทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน สมาคม องค์กรที่อยู่นอกชุมชน และรวมทั้งโรงเรียน องค์กรการบริหารส่วนตำบลที่อยู่ในชุมชนด้วย

6.12 การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลได้รับกิจกรรม หรือพฤติกรรมช่วยเหลือจากบุคคลในครอบครัวเดียวกันทั้งทางร่างกาย จิตใจ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

6.12.1 การสนับสนุนด้านอารมณ์ เป็นการให้ความผูกพัน ทำให้คนรู้สึกมีมั่นคง ปลอดภัยและรู้สึกอบอุ่น ไม่โดดเดี่ยว

6.12.2 การสนับสนุนด้านการช่วยเหลือยกย่อง หมายถึง การที่บุคคลมีความรับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้ตัวเองเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น และผู้อื่นสามารถพึ่งพาได้

6.12.3 การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นการให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

6.12.4 การสนับสนุนช่วยเหลือด้านเงินทุน วัสดุ สิ่งของ เป็นการช่วยเหลือด้านเงินทุน วัสดุ สิ่งของ ในการประกอบกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน ตลอดทั้งการจัดการภารกิจทางบ้าน เพื่อให้มีเวลาว่างพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อชุมชนได้

6.13 ทักษะคติต่อการมีส่วนร่วม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดทั้งเชิงบวกและเชิงลบของสตรีอาสาพัฒนาชุมชนต่อการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน

6.14 การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน หมายถึง ระดับมากน้อยในการร่วมดำเนินกิจกรรมในงานด้านการออมทรัพย์เพื่อการผลิต การพัฒนาอาชีพและรายได้ การจำหน่ายผลผลิตงานสาธารณูปโภคพื้นฐาน และงานด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน ตั้งแต่การร่วมวางแผนโครงการ (ศึกษาข้อมูล ริเริ่ม และ วาง โครงการ) ร่วมดำเนินงานหรือปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ และร่วมติดตามประเมินผล

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

จากการศึกษา การมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลจากการศึกษาได้รับประโยชน์ ดังนี้

7.1 ในเชิงนโยบาย ผลการวิจัยเรื่องนี้สามารถเสริมนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาได้เป็นอย่างดี อันนำไปสู่การกำหนดนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาอย่างเต็มที่และยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ผู้กำหนดนโยบายสามารถนำผลการวิจัยทำการติดตามผลการดำเนินงานว่าสามารถบรรลุเป้าหมายอย่างสอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่

7.2 ในเชิงวิชาการ ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการสร้างหรือค้นพบองค์ความรู้ใหม่ให้แก่วงการวิชาการว่าปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ตลอดจนข้อจำกัด ปัญหาอุปสรรค ขัดขวางการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาและแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้มีมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาควรจะเป็นอย่างไร

7.3 ในเชิงปฏิบัติการ ผู้ปฏิบัติงานจะทราบถึงปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วม ตลอดจนข้อจำกัด ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วม และบทบาทการสนับสนุนจากภาครัฐ ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับสตรีอาสาพัฒนา จะนำผลการศึกษานี้ไปใช้ประโยชน์ในการ ส่งเสริม สนับสนุน ขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่ขัดขวางการมีส่วนร่วม ได้อย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวความคิด ทฤษฎี แนวทางดำเนินงาน และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้โดยจะพิจารณา เป็น 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาและหลักการพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับมิติชายหญิง และการนำมิติชายหญิงเข้าสู่การพัฒนา

ตอนที่ 3 แนวทาง และผลกระทบของการพัฒนาสตรี

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับงานสตรีอาสาพัฒนา

ตอนที่ 6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาและหลักการพัฒนาชุมชน

นับแต่ประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504) เป็นต้นมา หลักการพัฒนาชุมชนได้ถูกใช้เป็นวิธีการในการพัฒนาชุมชนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นกว่าที่เคยเป็นอยู่และมีเป้าหมายให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้

1.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

ความหมายของการพัฒนาชุมชน ได้มีสถาบัน นักวิชาการและนักปฏิบัติหลายท่านให้ความหมาย พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตไว้เป็นการสอดคล้องกัน กล่าวคือ องค์การสหประชาชาติ (1955 : 6) ได้อธิบายไว้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกรรมวิธีที่มุ่งสร้างความเจริญในด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ชุมชนเป็นส่วนรวมโดยชุมชนนั้นจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน และถ้าเป็นไปได้แล้วความคิดริเริ่มนั้นสมควรเป็นของราษฎรเอง โดยที่ ไพรัตน์ เศษรินทร์ (2527 : 11) ได้ให้ความหมายที่ใกล้เคียงกัน ว่าการพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการที่ดำเนินไปด้วยความร่วมกำลังของราษฎรเองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานชุมชนเหล่านั้นเข้าเป็นวิถีชีวิตและเพื่อทำให้ราษฎร

สามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่ ซึ่ง ชูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 6) ได้ให้ความหมายที่มีลักษณะขยายความเพิ่มเติมว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการร่วมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ให้ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินงานไปในทางที่ ต้องการ โดยที่การพัฒนาชุมชนในขั้นแรกจะต้องอาศัยการรวมกำลังกันของราษฎรในชุมชนนั้น ๆ ในการช่วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ จีรพรรณ กาญจนจิตรรา (2520 : 5) ที่ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ซึ่งจะต้องพัฒนาคน กลุ่มคน สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ หรือ สาธารณสมบัติและการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

สำหรับในส่วนของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2548 : 8 - 9) ได้ให้ความหมายการพัฒนาชุมชนไว้ ดังนี้

คำว่า การพัฒนาชุมชน (community development) มาจากคำศัพท์ 2 คำ คือ

คำว่า “การพัฒนา” (development)

คำว่า “ชุมชน” (community)

2 คำนี้ มีท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้มากมาย ซึ่งแต่ละความหมายแตกต่างกันไปตามประสบการณ์และภูมิหลังที่ตนมีอยู่ และขึ้นอยู่กับว่าจะใช้คำนี้ไปในทางใดบ้าง มีทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันไป เมื่อประมวลความคิดของผู้รู้แล้ว พอสรุปได้ดังนี้

คำว่า “พัฒนา” ถ้ามองทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ หมายถึง

1. การสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิม จากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง หรือ จากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง
2. การเสริม รักษา ปรับปรุง ชะลอ ยับยั้งความเสื่อมโทรมหรือชำรุดสึกหรอ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด คู่คุณค่าที่สุด

ดังนั้น คำว่า “การพัฒนา” จึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิด และเปลี่ยนแปลงการกระทำ ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงนั้นมีการวางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า สิ่งใดก็ตามถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมไม่นับว่าเป็นการพัฒนา

คำว่า “ชุมชน” หมายถึง “กลุ่มคนที่อาศัยอยู่รวมกันในที่ใดที่หนึ่ง โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิด และสนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลาย ๆ สิ่งคล้ายกัน มีการปฏิบัติต่อกันด้วยความรู้สึกที่ว่า แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น” ดังนั้น ชุมชนจึงประกอบด้วย

1. คน (people)
2. อาณาบริเวณ (area)

3. ความสนใจร่วมกัน (common interest)
4. การปฏิบัติต่อกัน (interaction)
5. ความสัมพันธ์ของสมาชิก (relationship)

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “การพัฒนาชุมชน” ตามศัพท์จึงหมายถึง การสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงชุมชน ซึ่งเป็นที่อยู่ร่วมกันของคนให้ดีขึ้นกว่าเดิม จากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง หรือจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่งที่ดีกว่า

จากแนวคิดดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่น ช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยความร่วมมือของราษฎร และ ภาครัฐ

1.2 ปรัชญาการพัฒนาชุมชน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของปรัชญาไว้ว่า เป็นวิชาว่าด้วย“หลักแห่งความรู้และความจริง” เมื่อนำมารวมกับคำว่า การพัฒนาชุมชน จึงสามารถ กำหนดความหมายของปรัชญาการพัฒนาชุมชนได้ว่า หมายถึง เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับหลักแห่ง ความรู้ และความจริงของการพัฒนาชุมชน

ชินรัตน์ สมสืบ (2539 : 2 - 3) ได้สรุปปรัชญาการพัฒนาชุมชนไว้ 2 ประการคือ

1. การพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากร (human resources) ที่มีความสำคัญที่สุดในความสำเร็จของการดำเนินการทั้งปวงและเชื่ออย่างแน่วแน่นว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน หากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกต้อง

2. การพัฒนาชุมชนเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนปรารถนาต้องการความยุติธรรม ที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม (social justice) ต้องการอยู่ในสังคมด้วยความสุขกายสบายใจ (social satisfaction) และต้องการอยู่ในสังคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย (social acceptability)

ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับ ปรีชา สุกใส (2541 : 16 - 17) สรุปไว้ว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนให้ความสำคัญ เชื่อมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ (human resources) ที่มีความสำคัญที่สุดในการดำเนินงานทั้งปวงและเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน หากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะให้ถูกต้อง และ มนุษย์ทุกคนต้องการได้รับความยุติธรรมจากสังคม (social justice) ได้รับความสุขกายสบายใจจากสังคม (social satisfaction) และได้รับการยอมรับจากสังคมด้วย (social acceptability) ส่วนกรมการ

พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2548 : 10) สรุปการพัฒนาชุมชนมีหลักปรัชญาอันเป็นมูลฐานที่สำคัญ ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม และความเป็นผู้นำซ่อนเร้นอยู่ในตัว พลังเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ ถ้าได้รับการพัฒนา
2. บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาส ย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลง ทรนชนะ ประพฤติปฏิบัติ และพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้
3. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญ และมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมอย่างมีเกียรติ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนผู้หนึ่ง
4. บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตน ไปในทิศทางที่ตนต้องการ
5. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของคนในชุมชนทุกด้าน เป็นสิ่งที่ปรารถนาและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนทุกคนและชุมชน โดยส่วนรวม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจึงอาจจะสรุปได้ว่า ปรัชญาอันเป็นรากฐานของการพัฒนาชุมชน ถือว่า “คน” เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ และพลังงานอันซ่อนเร้นแฝงอยู่ เช่น กำลังความคิด แรงงานฝีมือหรือทักษะ ซึ่งพลังงานเหล่านี้ ถ้าได้รับการจุดค้นและนำมาใช้ ประโยชน์แก่ชุมชน ก็จะสามารถบันดาลความสำเร็จทั้งปวงให้แก่ชุมชน

สรุปได้ว่า จากแนวคิดที่เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชน และปรัชญาการพัฒนาชุมชนจะให้ความสำคัญกับคนในมิติที่เป็นผู้ปฏิบัติ และมิติที่ผู้ได้รับผลจากการปฏิบัติ ฉะนั้นคนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนนั้นๆ

1.3 หลักการพัฒนาชุมชน

การดำเนินงานพัฒนาชุมชน ให้เป็นตามปรัชญาการพัฒนาชุมชน มีหลักการพัฒนาชุมชน ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน (2548 : 14 – 15) ได้ยึดหลักในการดำเนินการ ดังนี้

1. หลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน ด้วยความเชื่อมั่นว่าประชาชนมีศักยภาพ มีความรู้ ความสามารถแฝงเร้นอยู่ในตัว จึงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน โดยการกระตุ้นให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุดในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน
2. หลักฝึกตนเองของประชาชน โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ในที่สุด
3. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชนต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ร่วมติดตาม ประเมินผล เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของ โครงการหรือกิจกรรม

4. หลักประชาธิปไตย ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนต้องเริ่มที่การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน และร่วมกันคิด ตัดสินใจว่าจะทำอะไร เมื่อตกลงกันแล้วก็ร่วมกันทำ โดยมีการมอบหมายให้รับผิดชอบ ไม่ได้มาจากการถูกสั่งให้ทำ

นอกจากนี้ ชูวัฒน์ วุฒิเมธี (2534 : 50 – 51) ได้สรุปหลักการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนให้ใช้หลักการในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลัก 4 ป. คือ

1. ประชาชน การทำงานต้องยึดหลักการทำงานต้องใกล้ชิดประชาชน ทำงานร่วมกับประชาชน และเพื่อพัฒนาคน ไม่ใช่พัฒนาวัตถุ
2. ประชาธิปไตย ยึดหลักการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อสอนให้ประชาชนได้เรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยในกระบวนการกลุ่ม ตั้งแต่การคิด การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา
3. ประสานงาน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ครอบคลุมความต้องการหลาย ๆ ด้านของประชาชน และเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐราชการ องค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ หลักการประสานและบูรณาการ โครงการ/กิจกรรม จึงเป็นหลักการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมบรรลุเป้าหมาย

4. ประหยัด ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนต้องพิจารณาในการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรม โดยใช้หลักการประหยัด กล่าวคือ ประหยัดเงิน โดยให้มีการสมทบจากรายการประหยัดแรงงาน หมายถึง การกำหนดแรงงานที่เหมาะสม ประหยัดเวลา คือ การเลือกเวลาที่ประชาชนว่างจากการประกอบอาชีพประจำ

สรุป หลักการพัฒนาชุมชน ได้ให้ความสำคัญกับประชาชนในชุมชน ทั้งในเรื่องการมีส่วนร่วม การยึดประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ตลอดจนการประสานงาน และการประหยัด

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับมิติชายหญิง และการนำมิติชายหญิงเข้าสู่การพัฒนา

การศึกษาเกี่ยวกับชายหญิงมีความสำคัญต่อการสร้างความเสมอภาค การมีสิทธิเท่าเทียมกันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม เนื่องจากความเสมอภาคระหว่างชายหญิงถือเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การสร้างความเสมอภาคจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ฉะนั้น การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับมิติชายหญิง และการนำมิติชายหญิงเข้าสู่การพัฒนาต้องมีการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับชายหญิงในมิติต่าง ๆ เช่น ระบบชายเป็นใหญ่ แนวคิดสตรีนิยม การศึกษาสถานภาพและบทบาทสตรีไทย และการนำมิติชายหญิงเข้าสู่การพัฒนา ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับมิตินหญิงชาย

2.1.1 แนวคิดด้านความแตกต่างระหว่างชายหญิง

บุญเสริม หุตะแพทย์ (2545 : 20 - 24) ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างชายหญิงไว้ 4 ประการ คือ

1) **แนวคิดด้านชีวภาพ** เป็นความแตกต่างทางธรรมชาติที่เป็นพื้นฐานที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับความแตกต่างอื่นๆ ตัวอย่างเช่น ขนาดของมดนมสมอง ชนิดของกล้ามเนื้อ หรือประเภทของฮอร์โมน ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างกัน แต่ก็มีความเท่าเทียมกันด้านสมอง และกล่าวกันว่า ผู้หญิงอาจมีความอดทนมากกว่าผู้ชายเพราะมีฮอร์โมนเอสโตรเจน (estrogen) ที่เพศชายไม่มี ส่วนเพศชายอาจมีร่างกายที่แข็งแรงกว่าเพราะเซลล์มีระดับที่แตกต่างกัน มีโครงกระดูกที่ใหญ่กว่าเพศหญิง ซึ่งปัจจัยทางด้านชีววิทยาไม่สามารถอธิบายคำตอบได้ชัดเจนว่าเป็นเพราะเหตุใดแต่เนื่องจากความแข็งแรงกว่าของผู้ชายจึงทำให้กิจกรรมและบทบาทของผู้ชายเป็นที่ยอมรับและให้คุณค่าเหนือกว่าผู้หญิงทุกวัฒนธรรม

2) **แนวคิดด้านจิตวิทยา** นักจิตวิทยาได้ให้ความสนใจความแตกต่างระหว่างชายหญิงในด้านต่างๆ เช่นความแตกต่างระหว่างสติปัญญาระหว่างเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง มีการจำแนกว่าเด็กผู้ชายมีความถนัดและเรียนเก่งในเรื่องที่เป็นเชิงทฤษฎี ทางด้านเศรษฐศาสตร์ คณิตศาสตร์ และกลศาสตร์ ส่วนเด็กผู้หญิงนั้นจะเรียนเก่งในเรื่องสุนทรียศาสตร์ สังคม ศาสนา ซึ่งความถนัดและสัมฤทธิ์ผลที่แตกต่างกันนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากความแตกต่างกันด้านอุปนิสัย เจตคติ และความสนใจมากกว่าเป็นเรื่องความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

3) **แนวคิดด้านจิตวิเคราะห์** ส่วนใหญ่ใช้แนวคิดของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ที่เชื่อว่าการแบ่งแยกเพศเริ่มต้นครั้งแรกเมื่อเด็กทารกทั้งชาย และหญิงเริ่มมีประสบการณ์และความปรารถนาทางเพศจากความสัมพันธ์ที่มีต่อแม่ แม่จึงเป็นเป้าหมายแห่งความรักครั้งแรกในชีวิต ความปรารถนาที่มีต่อแม่คือ ปรารถนาที่มีองคชาติ (phallic phase) เพราะองคชาติ (ในระดับสัญลักษณ์) เป็นเป้าหมายแห่งความปรารถนาของแม่ แต่บทบาทของพ่อเป็นตัวแทนของอำนาจทางสังคมในครอบครัวและเป็นคู่แข่งของแม่ ทำให้พ่อเป็นผู้ข่มขู่ (castrating figure) และทำลายความปรารถนาของเด็ก เด็กผู้หญิงจึงเริ่มเคลื่อนย้าย (transfer) เป้าหมายความรักจากแม่สู่พ่อและกำหนด "อัตลักษณ์" (identity) ของตนโดยมีแม่เป็นแบบอย่าง ส่วนเด็กผู้ชายจะกำหนดอัตลักษณ์ ของตนโดยมีพ่อเป็นแบบอย่าง ส่วนการแบ่งแยกเพศครั้งที่สอง เริ่มตั้งแต่เด็กเข้าสู่สังคมภายนอก และถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ตามฐานะตำแหน่งทางสังคมตกอยู่ภายใต้การครอบงำของกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการแบ่งแยกครั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อเด็กเริ่มเรียนรู้ภาษา ซึ่งเป็นกลไกที่สอนให้เด็กตระหนักถึงฐานะของตนเองในวงจรความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งแนวคิด

นี้ยังคงถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่มากเพราะกำหนดให้ผู้ชายเป็นบรรทัดฐาน ส่วนผู้หญิงต้องปรับตัวเข้ากับความมุ่งหวังของผู้ชาย

4) **แนวคิดด้านมานุษยวิทยา** มีความสนใจความแตกต่างระหว่างเพศในลักษณะการเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรม และเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ เป็นการศึกษา “บทบาทเพศ” การถ่ายทอดบทบาทเพศ ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ และการอบรมขัดเกลาทางสังคม โดยที่นักมานุษยวิทยาได้ให้ความสนใจการอบรมเด็กผู้หญิง และเด็กผู้ชาย ให้รับบทบาททางเพศตามที่สังคมกำหนดไว้ สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ก็มีอิทธิพลต่อการอบรมขัดเกลาของครอบครัวด้วย ขณะเดียวกันบทบาทเพศที่ได้รับการถ่ายทอดทางครอบครัวก็มีส่วนเสริมให้ระบบสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองดำรงอยู่อย่างมีเสถียรภาพ และการที่ครอบครัวต้องการรักษาเสถียรภาพในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม โดยมีพ่อและแม่เป็นผู้มีบทบาทในการอบรมขัดเกลา

2.1.2 แนวคิดระบบชายเป็นใหญ่

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งส่วนใหญ่ชายมีอำนาจมากกว่าหญิงทั้งในระบบครอบครัวและสังคม (พรพิไล ถมังรักษ์สัตว์ 2539 : 28) ในยุคอารยธรรมของกรีกและโรมัน รัฐใช้อำนาจในการกดขี่ผู้ถูกปกครอง ผู้ที่มีฐานะร่ำรวยกดขี่ชนชั้นคนทำงาน เกิดการสั่งทำลายระบบการเป็นพี่เป็นน้องของเผ่าพันธุ์ซึ่งเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกัน (communal society) ยุคนั้นหญิงชายมีสิทธิพอ ๆ กันทั้งในทางเพศและการผลิต ผู้การมีอำนาจของผู้เป็นพ่อ หรือที่กฎหมายโรมันเรียกว่า “patria potestas” คืออำนาจทุกอย่างอยู่ที่บิดา ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า “patriarchy” หรือระบบ “ชายเป็นใหญ่” อันหมายถึงการปกครองโดยบิดา หรือผู้อาวุโส ซึ่งในปัจจุบันได้ใช้ในความหมายที่กว้างและครอบคลุม 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ฝ่ายชายมีอำนาจครอบงำฝ่ายหญิง (male domination) ลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝ่ายชายอยู่เหนือฝ่ายหญิง (the power relationship) และลักษณะที่หมายถึงระบบ (system) ที่ฝ่ายหญิงตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบชายในทุกด้าน ซึ่ง ชูษณะ รุ่งปัจฉิม (2543 : 67 - 70) ได้อธิบายความหมายทั้ง 3 ด้าน ไว้ว่า ลักษณะที่ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เช่น การไม่เห็นความสำคัญของหญิง การดูถูกเหยียดหยาม การกดขี่ การใช้ความรุนแรง ทั้งในระดับครอบครัวและสังคม การแบ่งแยกเพศ ในบางสังคมอาจแตกต่างในหลายลักษณะ เช่น การปันส่วนอาหารที่ไม่เป็นธรรมให้กับครอบครัว โดยให้มารดา และลูกสาวรับภาระงานบ้านมากกว่า เด็กหญิงขาดโอกาสในการศึกษา ขาดอิสรภาพและขาดโอกาสทางด้านสังคม การที่ฝ่ายชายใช้อำนาจควบคุมฝ่ายหญิง การที่หญิงขาดสิทธิในการครอบครองสินทรัพย์ หรือฝ่ายชายเป็นฝ่ายครอบงำความสัมพันธ์ทางเพศ และการที่ชายมีอำนาจควบคุมภาวะความเจริญพันธุ์ของหญิง โดยหญิงไม่มีสิทธิตัดสินใจ

ว่าสมควรจะมีบุตรหรือไม่ นอกจากนี้การที่หญิงต้องตกอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าและเสียเปรียบกว่าชายนั้น ทำให้หญิงขาดความเคารพนับถือและภูมิใจในตัวเอง อาจมีผลถึงขาดความทะเยอทะยาน และไร้ความปรารถนา

ความเหลื่อมล้ำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นในครอบครัวและสังคมมิได้เกิดจากโชคชะตาหรือพรหมลิขิต แต่เป็นผลจากระบบที่ไม่เป็นธรรม และการที่ฝ่ายชายเป็นฝ่ายมีอำนาจครอบงำฝ่ายหญิง ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดนี้ยังได้รับการปลูกฝังในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในกิจกรรมต่าง ๆ ได้

2.1.3 แนวคิดสตรีนิยม

บุญเสริม หุตะแพทย์ (2545 : 34) ได้อธิบายว่าแนวคิดนี้ เริ่มขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 15 เป็นแนวคิดที่กลายเป็นขบวนการทางสังคม ที่มีการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ และประสบการณ์ ตลอดจนความร่วมมือระหว่างผู้หญิงในต่างประเทศ ซึ่งเดิมสตรีนิยมต่อต้านระบบทุนนิยม ต่อมาเป็นการต่อต้านระบบชายเป็นใหญ่ ปัจจุบันแนวคิดสตรีนิยมให้ความสนใจความไม่เสมอภาคระหว่างชายหญิงซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน แต่มีแนวทางที่แก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจแบ่งเป็น 4 กลุ่มได้แก่

1) สตรีนิยมแนวเสรี (liberal feminist) แนวคิดนี้เชื่อว่าปัจเจกบุคคลมีสิทธิในการตัดสินใจสามารถใช้เหตุผล มีสิทธิเท่าเทียมกันและมีความเสมอภาค อุดมคติของสตรีนิยมแนวเสรีนิยมคือ ทุกคนมีอิสระที่จะตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเอง เพื่อให้ทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2) สตรีนิยมแนวสังคมนิยม (socialist or marxist feminist) แนวคิดนี้เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ถูกกำหนดด้วยแรงผลักดันทางด้านเศรษฐกิจกับรูปแบบองค์กรทางสังคม และเศรษฐกิจ การกดขี่ทางชนชั้น ทางเชื้อชาติ และทางเพศ มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนแนบแน่น โดยระบบทุนนิยมเป็นต้นเหตุของการกดขี่ และขณะเดียวกันก็ใช้ประโยชน์จากการเอารัดเอาเปรียบ และเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง กลุ่มสตรีนิยมแนวสังคมนิยมเน้นความต้องการด้านประโยชน์ และสิทธิกลุ่มมากกว่าปัจเจก จึงมุ่งการผนึกกำลังระหว่างกลุ่มที่ถูกกดขี่อื่น ๆ ในการต่อสู้ทุกรูปแบบ มากกว่าจะก่อตั้งองค์กรเพื่อผู้หญิงโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังเห็นความแตกต่างระหว่างชายหญิงที่ถูกกำหนดโดยสภาวะของสังคมที่แตกต่างกัน

3) สตรีนิยมแบบก้าวหน้า (radical feminist) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือสตรี “หัวรุนแรง” ที่เชื่อว่าผู้หญิงมีฐานะเป็นชนชั้นที่ถูกครอบงำจากอีกชนชั้นหนึ่ง ผู้ชายอยู่ในฐานะผู้กดขี่ มองว่าความก้าวร้าวของผู้ชายคือ การมีพลังกำลังที่เหนือกว่าผู้หญิง โดยเฉพาะเรื่อง

เพศ นำไปสู่การทารุณกรรมทางเพศ การข่มขืน ความรุนแรงของผู้ชาย และได้วิเคราะห์ว่าการกดขี่ผู้หญิงมาจากสังคมชายเป็นใหญ่

4) *สตรีนิยมแนววัฒนธรรม (cultural feminist)* สตรีที่มีความเชื่อกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างชายและหญิง ผู้หญิงมักแสดงความห่วงใย และให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ คุณสมบัติของหญิงที่แตกต่างจากชายมักถูกละเลยและประเมินค่าต่ำ จึงเรียกร้องให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้หญิง

2.1.4 สถานภาพและบทบาทสตรีไทย

ชายหญิงในสังคมไทยยุคดั้งเดิมในแต่ละสมัยมีความแตกต่างกันบ้าง ในสมัยสุโขทัยผู้หญิงมีบทบาทสำคัญ และไม่อยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าผู้ชาย ในสมัยอยุธยา แม้ผู้หญิงจะมีบทบาทที่เด่นชัดในการรับภาระครอบครัวในช่วงที่ผู้ชายไปทำงานให้รัฐ แต่ได้มีการออกกฎหมายที่จำกัดสิทธิบางประการของผู้หญิง สถานภาพของผู้หญิงในยุคนี้จึงถือว่าต่ำลง เมื่อเปรียบเทียบกับสมัยสุโขทัย และสถานภาพนี้ยังส่งผลต่อสถานภาพ และบทบาทของผู้หญิงในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอีกด้วย ยุคก่อนความทันสมัย (pre-modern society) ได้แก่ ช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองนับตั้งแต่รัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2394 - 2475) และช่วงหลังมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475 - 2500) สังคมไทยในยุคก่อนความทันสมัย ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สถานภาพและบทบาทชายหญิงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก โดยมีการแก้ไขข้อกฎหมายที่ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย และเห็นความสำคัญของการยอมรับความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง จนถึงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 สตรีได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิในด้านต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และยุคความทันสมัยได้แก่ช่วงที่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ในสังคมไทยยุคความทันสมัย ถือว่าเป็นยุคที่มีการจัดทำแผนเพื่อการพัฒนาสตรีที่ชัดเจนมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลของการประชุมสตรีระดับโลก และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2540 ที่เน้นความเสมอภาคระหว่างชายหญิง

แนวคิดที่เกี่ยวกับมิติชายหญิงมีหลายแนวคิด ได้แก่ แนวคิดด้านความแตกต่างระหว่างชายหญิง แนวคิดระบบชายเป็นใหญ่ แนวคิดสตรีนิยม และสถานภาพและบทบาทสตรีไทย ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญเพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาสตรีต่อไป

2.2 การนำมิติชายหญิงเข้าสู่การพัฒนา

การนำมิติชายหญิงเข้าสู่การพัฒนาเป็นผลสืบเนื่องจากประสบการณ์พัฒนาในอดีต ซึ่งสะท้อนสถานภาพและบทบาทที่แตกต่างกันระหว่างชายหญิง ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยน

แนวทางโดยการนำแนวคิดการนำมิติชายหญิงเข้าสู่การพัฒนากระแสหลักมาใช้อย่างกว้างขวาง หลังจากการประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสตรี ครั้งที่ 4 ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อปี พ.ศ.2538 โดยแนวคิดดังกล่าวมีพัฒนาการตามลำดับ คือ แนวคิดผู้หญิงในการพัฒนา แนวคิดผู้หญิงกับการพัฒนา และแนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนา ดังนี้

2.2.1 *แนวคิดผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development – WID)* เริ่มขึ้นโดยคณะกรรมการสตรีแห่งกรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีแนวคิดในการนำผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจ เน้นที่ความเท่าเทียมกัน รวมทั้งการพัฒนายุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการที่มุ่งเน้นในการลดความค้ำอ้อโอกาสของผู้หญิงในภาคการผลิตและปฏิบัติการเลือกปฏิบัติต่อสตรี แนวคิด WID เชื่อมโยงกับคำว่า “ความทันสมัย” ซึ่งครอบคลุมความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาต่างประเทศในช่วงปี ค.ศ.1950 - 1970 ในช่วงนั้นจะเน้นการพัฒนาเพื่อความทันสมัยควบคู่ไปกับ “ความเป็นอุตสาหกรรม” ซึ่งมุ่งที่จะยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศกำลังพัฒนา ฐานะของผู้หญิงในช่วงนี้ได้รับการพัฒนาน้อยมากและในบางสาขาอาชีพผู้หญิงมีฐานะที่แย่ลง เช่น ในงานด้านอุตสาหกรรม ผู้หญิงส่วนใหญ่ได้รับเงินค่าจ้างต่ำ ทำงานซ้ำซากน่าเบื่อ และบางครั้งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ สภาพดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นผลจากระดับการศึกษา ประกอบกับการจัดให้ผู้หญิงเป็นเพียงผู้หารายได้เสริมแทนที่จะเป็นผู้หารายได้หลัก เทคโนโลยีสมัยใหม่กลับเป็นประโยชน์ต่อผู้ชายมากกว่าผู้หญิง การพัฒนาภายใต้แนวคิดผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development - WID) ให้การยอมรับความแตกต่างระหว่างหญิงและชายในด้านประสบการณ์ด้านการพัฒนา โดยแนวทางการดำเนินการของแนวคิดผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development - WID) มีดังนี้

1) กำหนดแนวทางใหม่เพื่อปรับความไม่สมดุลในการพัฒนา เนื่องจากข้อมูลที่ผ่านมาพบว่าหญิงขาดประสบการณ์ในการพัฒนา จึงดำเนินการโดยเน้นการถ่ายทอดวิชาการ ขยายบริการ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้หญิง เช่น การให้สินเชื่อ และการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อช่วยลดภาระงานของผู้หญิง

2) ให้การยอมรับกับโครงสร้างสังคมที่เป็นอยู่มากกว่าการตรวจสอบว่าเหตุใดผู้หญิงจึงได้รับประโยชน์ในการพัฒนาน้อยกว่าผู้ชาย โดยมุ่งเน้นที่จะผนวกผู้หญิงเข้าไปในการพัฒนาที่ดำเนินอยู่ มุ่งผลักดันให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมในทางการศึกษา การจ้างงาน และเรื่องอื่น ๆ ของสังคม

3) ให้ความสำคัญในมิติด้านการทำงานที่ก่อให้เกิดผลผลิต ลักษณะของกิจกรรมตามแนวคิดนี้จึงเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ผู้หญิง ผู้หญิงจึงได้รับการอบรมด้านทักษะและฝีมือ และถูกจัดให้เข้าร่วมกิจกรรมด้านสหกรณ์การตลาด โดยอาจมีการเสริมด้านสวัสดิการเข้าไป

ในโครงการด้วย นอกจากนี้จะเป็นการอบรมความรู้ในเรื่องอนามัยการดูแลเด็ก และการอ่านออกเขียนได้

การดำเนินงานตามแนวคิดผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development – WID) มีจุดอ่อนบางประการ เช่น ผู้ริเริ่มโครงการและผู้ปฏิบัติมักเป็นอาสาสมัครที่มีประสบการณ์น้อยหรือขาดประสบการณ์ โครงการขาดการศึกษาความเป็นไปได้ เช่น ในด้านการตลาดผลผลิตที่มีการพัฒนาทักษะให้แก่ผู้หญิงขาดข้อมูลเกี่ยวกับการแบกรับภาระหน้าที่ของผู้หญิงว่ามีมากน้อยเพียงใด มีการตั้งสมมติฐานเพียงเพื่อให้การสร้างรายได้เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้หญิงสละเวลาเข้าร่วมโครงการเหมือนโครงการอื่น ๆ ลักษณะโครงการที่ทำให้ผู้หญิงประสบความสำเร็จและเป็นแหล่งรายได้สำคัญกลับเป็นโครงการที่ผู้ชายเป็นผู้จัดสรรเงิน

2.2.2 แนวคิดผู้หญิงกับการพัฒนา (Women and Development - WAD) เกิดขึ้น ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 โดยเปลี่ยนแนวคิดเป็นการแยกผู้หญิงออกจากการพัฒนา แนวคิด WAD เริ่มจากจุดยืนที่เห็นว่าผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนามาโดยตลอด มีความเชื่อว่าการผนวกให้ผู้หญิงเข้าร่วมในการพัฒนาไม่สามารถเชื่อมโยงกับการจัดการเกี่ยวกับการพึ่งพาทางเศรษฐกิจของโลกที่สาม

แนวคิดผู้หญิงกับการพัฒนา (Women and Development – WAD) จึงเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับกระบวนการพัฒนามากกว่ายุทธศาสตร์การผนวกรวมผู้หญิงเข้าร่วมในการพัฒนาอย่างเดียว การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดนี้เนื่องจากการที่ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในสังคมมาโดยตลอด และงานที่ผู้หญิงทำทั้งในและนอกบ้านเป็นศูนย์กลางของการจัดการสังคมเหล่านั้น การผนวกผู้หญิงเข้าไปในการพัฒนาด้วยเป็นเพียงการแก้ปัญหาโครงสร้างความไม่เท่าเทียมในระหว่างประเทศ

การดำเนินการตามแนวคิดผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development – WID) และแนวคิดผู้หญิงกับการพัฒนา (Women and Development – WAD) มีจุดอ่อนบางประการ เช่น เน้นการพัฒนากิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ โดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบที่ก่อให้เกิดภาระในการจัดสรรเวลาของผู้หญิง โดยมองว่าภาระงานบ้านรวมทั้งงานที่ทำประโยชน์แก่สังคมเป็นงานที่ไม่ให้คุณค่าทางเศรษฐกิจ และมีความเห็นว่าแรงงานที่ใช้ในการจัดการครอบครัว การเลี้ยงดูบุตร การทำงานบ้าน การดูแลผู้ป่วยและผู้สูงอายุเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่รวมอยู่ในโครงการพัฒนาที่มุ่งเสริมสร้างกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้

2.2.3 แนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนา (Gender and Development – GAD) เริ่มขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980 มีรากฐานจากแนวสตรีนิยมฝ่ายสังคมนิยมและเชื่อมโยงช่องว่างของทฤษฎีความทันสมัย ซึ่งให้เห็นว่า โครงสร้างการผลิตและการผลิตซ้ำเป็นสิ่งกีดกันผู้หญิง และ

แนวคิดนี้มุ่งเน้นที่ความสัมพันธ์ของบทบาทชายหญิง พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการพิจารณาสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงถูกจัดให้มีบทบาทเป็นรองหรือด้อยกว่าผู้ชาย

แนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนา (Gender and Development – GAD) มีมุมมองที่ให้ความสำคัญกับความคิดแบบองค์รวม โดยมีได้เห็นว่า ผู้หญิงเป็นเพียงบุคคลแต่ให้ความสำคัญในฐานะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสังคม แนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนา ขอมรับการมีส่วนร่วมของผู้ชายในฐานะผู้สนับสนุนให้เกิดความเท่าเทียมและความยุติธรรมในสังคม โดยมีได้เน้นเพียงให้เห็นความสำคัญด้านการผลิตและการผลิตซ้ำที่ทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกถูกละเลย รวมทั้งให้ความสำคัญกับการที่ผู้หญิงทุ่มเทให้งานสำเร็จทั้งในครัวเรือนและการผลิตที่มีใช้สินค้า นอกจากนี้ ยังไม่เห็นด้วยกับการแบ่งแยกออกเป็นงานสาธารณะและงานส่วนตัว ซึ่งโดยทั่วไปมักจะให้ค่างานในครัวเรือนไว้ในระดับต่ำ ซึ่งนักสตรีนิยมและกลุ่มที่นิยมใช้แนวทางตามแนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนาให้ความมั่นใจกับการที่ผู้หญิงถูกกดขี่และขอบเขตชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงเป็นพิเศษเพื่อวิเคราะห์พื้นฐานความสัมพันธ์ของการสมรส สาระสำคัญที่เป็นจุดเน้นของแนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนา อีกประการหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมของรัฐบาลในการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้สตรีเป็นอิสระ โดยมีความเห็นว่ารัฐมีหน้าที่จัดการบริการทางสังคม นอกจากนี้ แนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนายังมีความเห็นว่าผู้หญิงมีฐานะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากกว่าเป็นผู้ช่วยในการพัฒนา และมีความจำเป็นต้องให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการตระหนักถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ในเรื่องของชนชั้นและความแตกต่างระหว่างชนชั้น (Young 1987: 16)

กล่าวได้ว่าแนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนา (Gender and Development – GAD) มีความแตกต่างจากแนวคิดผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development – WID) และแนวคิดผู้หญิงกับการพัฒนา (Women and Development – WAD) โดยที่แนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนา มิได้พิจารณาเพียงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในปัจจุบัน ทั้งยังมีได้ใช้วิธีการแทรกแซงหรือยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานเพื่อผนวกให้ผู้หญิงเข้าไว้กับการพัฒนา แต่การดำเนินการตามแนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนา ได้มีการศึกษาโครงสร้างและสถาบันทางสังคม รวมทั้งการสูญเสียอำนาจของกลุ่มอิทธิพลที่มีผลต่อผู้หญิงและผู้ชายบางกลุ่ม ปัจจุบันวิธีการดำเนินงานตามแนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนายังไม่สามารถสอดแทรกเข้าไปในแผนงานและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กำลังดำเนินงานอยู่ จึงจำเป็นต้องมีการยอมรับแนวคิดและการเปลี่ยนแปลงด้านยุทธศาสตร์

พัฒนาการของแนวคิดต่าง ๆ นับตั้งแต่แนวคิดผู้หญิงในการพัฒนา แนวคิดผู้หญิงกับการพัฒนา จนถึงแนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนา ได้นำมาสู่การให้ความสำคัญกับ

บทบาทชายหญิงในมุมมองที่เป็น “มิติ” โดยมีจุดเน้นที่ความเสมอภาคของทุกคนทั้งชายและหญิง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชนที่มุ่งสร้างความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยความร่วมมือของราษฎรและรัฐ นั่นคือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของสตรี เพื่อสตรีนั่นเอง

ตอนที่ 3 แนวทาง และผลกระทบของการพัฒนาสตรี

3.1 แนวทางการพัฒนาสตรี

สุพัตรา ภูธรานาสุตม์ (2545:74 – 101) ได้สรุปแนวทางการพัฒนาสถานภาพสตรี และสมมติฐานต่อบทบาทชายหญิงในการพัฒนาประเทศ ของกลุ่มประเทศโลกที่สามเริ่มขึ้น ในช่วงทศวรรษที่ 1950 เป็นต้นมาหลังจากที่ส่วนใหญ่ได้รับเอกราชจากการเป็นประเทศอาณานิคม ของประเทศตะวันตก จึงทำให้ประเทศดังกล่าวต่างมุ่งที่จะพัฒนาประเทศของตนให้เจริญทัดเทียม กับนานาอารยประเทศ การพัฒนาประเทศในช่วงแรกเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม เร่งรัดการส่งออกและการผลิตเพื่อทดแทน การนำเข้า ในขณะที่เดียวกันก็มีการพัฒนาสังคมควบคู่ไปด้วย ได้แก่ การศึกษาและสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนครอบครัว

การพัฒนาสตรีในช่วงแรกเริ่มปรากฏชัดเจนตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 โดยแต่ละช่วง มีแนวทางและมีการตั้งสมมติฐานต่อบทบาทของหญิงและชายในการพัฒนาประเทศ ดังนี้

3.1.1 แนวทางการสงเคราะห์สตรี (welfare approach) แนวทางนี้เกิดในทศวรรษที่ 1950 – 1970 โดยมีสมมติฐานเกี่ยวกับบทบาทสตรีว่า

- 1) สตรีเป็นผู้ต้องได้รับการพัฒนา
- 2) บทบาทสำคัญที่สุดของสตรีในการพัฒนาประเทศ คือ บทบาทในการเป็นแม่

3) การเลี้ยงดูเด็กเป็นบทบาทที่สตรีทำได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด สตรีจึงควรได้รับการพัฒนาเพื่อการเป็นแม่ที่ดี ดังนั้น โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับสตรีจึงอยู่ในรูปการสงเคราะห์ เช่น โครงการความช่วยเหลือด้านอาหาร มาตรการจัดภาวะทุพโภชนาการ และการวางแผนครอบครัว ในขณะที่มุ่งเพิ่มความสามารถในการผลิตแก่แรงงานชายเพื่อเร่งการเจริญเติบโตในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตามแม้แนวทางการสงเคราะห์สตรีจะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย แต่ในช่วงทศวรรษที่ 1970 นักเศรษฐศาสตร์การพัฒนาและวางแผนบางคนมองว่า ทฤษฎี

การพัฒนาที่เรียกว่า “การนำประเทศเข้าสู่ความทันสมัย” ประสบความสำเร็จ ยิ่งกว่านั้นยังมีจุดอ่อนให้นักวิชาการสตรีและนักวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาวิพากษ์ว่า โครงการพัฒนาในประเทศโลกที่สามมีผลกระทบเชิงลบต่อสตรี กลุ่มนี้มีโบเซอร์พ (Boserup) ผู้เขียนหนังสือ “บทบาทสตรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ” เป็นผู้บุกเบิกแนวคิดโดยชี้ให้เห็นว่า สตรีมีบทบาทมากมายในการพัฒนาแต่กลับไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมชาย และชี้ให้เห็นว่าการล่าอาณานิคมและการนำประเทศเข้าสู่ความทันสมัยด้วยรูปแบบต่าง ๆ ทำให้สถานภาพของสตรีต่ำลง ในขณะที่ทำให้สถานภาพของชายดีขึ้น โดยมีบทบาทนำตั้งแต่บทบาทเกี่ยวกับการเกษตรเพื่อการยังชีพในชนบท การค้าขาย จนถึงบทบาทในอุตสาหกรรมสมัยใหม่มากขึ้น และให้สตรีมีโอกาสนในการศึกษามากขึ้นเพื่อให้ได้รับการจ้างงานมากขึ้น ผลงานของโบเซอร์พสะท้อนให้เห็นแนวคิดของการพัฒนาว่า ความเท่าเทียมระหว่างหญิงชายจะเกิดขึ้นได้ หากส่งเสริมให้หญิงมีบทบาทนอกครัวเรือนเช่นเดียวกับชาย

3.1.2 แนวทางการสร้างความเป็นธรรมแก่สตรี (equity approach) เป็นแนวทางแรกสุดของการนำสตรีเข้าสู่การพัฒนาที่ใช้กันตลอดช่วงปี 1976 - 1985 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สตรีมีความเท่าเทียมกับชายในกระบวนการพัฒนา และยอมรับว่าสตรีมีสถานภาพด้อยกว่าเพศชาย และบทบาทสำคัญในการพัฒนาโดยมีภาระ 3 ทาง คือ ทำงานบ้านเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในครัวเรือน ทำงานสร้างรายได้แก่ครอบครัว และทำกิจกรรมเพื่อชุมชนหรือสังคม แนวทางนี้จึงมุ่งที่จะหาทางยกสถานภาพของสตรีผ่านทางกฎหมายและมาตรการอื่น ๆ ที่เป็นการดำเนินการจากระดับบนสู่ระดับล่างเพื่อให้สตรีมีอำนาจในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจและการเมือง และลดความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชายลง แนวคิดนี้ไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากรัฐบาลประเทศต่าง ๆ เท่าใดนัก เนื่องจากเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างอำนาจระหว่างหญิงชายที่เล็งไม่ได้และถูกประเทศโลกที่สามมองว่าเป็นแนวคิดสตรีนิยมตะวันตกที่น่ากลัวและเป็นภัยคุกคามวัฒนธรรมดั้งเดิม การที่ประเทศต่าง ๆ ร่วมรับรองแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสตรีสากลเป็นการยอมรับแนวทางการสร้างความเป็นธรรมให้แก่สตรี แต่ก็มีได้มีหลักประกันว่าจะมีผลในการปฏิบัติแต่อย่างใด

3.1.3 แนวทางขจัดความยากจนแก่สตรี (anti-poverty approach) เป็นแนวทางที่สองซึ่งลดระดับความแข็งแกร่งในการเรียกร้องสถานภาพสตรีลง แนวคิดนี้ยอมรับบทบาทการผลิตเชิงเศรษฐกิจของสตรีและมองความยากจนของสตรีเป็นปัญหาอันเนื่องมาจากการด้อยพัฒนาและการถูกกดขี่ โดยมีสมมติฐานว่า ความยากจนและความด้อยสถานภาพของสตรีมาจากการไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ไม่มีเงินทุน และถูกกีดกันจากตลาดแรงงาน จึงมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพของสตรีที่มีรายได้ต่ำเพื่อบรรเทาความยากจนและส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างสมดุล

โดยส่งเสริมการจ้างงานและเพิ่มทางเลือกในการสร้างรายได้ให้แก่สตรียากจนได้เข้าถึงทรัพยากรมากขึ้นเป็นการตอบสนองความต้องการเฉพาะหน้าของสตรีในการหารายได้โดยผ่านโครงการสร้างเสริมรายได้ต่าง ๆ แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมสูงสุดในกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน

3.1.4 แนวทางเพิ่มความมีประสิทธิภาพสตรี (efficiency approach) เป็นแนวทางที่กำลังได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1980 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลก ประเทศต่างๆ มีความจำเป็นต้องเร่งรัดปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สามารถฝ่าฟันวิกฤตไปได้ จึงเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพทางเศรษฐกิจให้มากที่สุด สตรีจึงตกเป็นหนึ่งในเป้าหมายที่รัฐจะต้องเพิ่มประสิทธิภาพด้วย โดยส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจมากที่สุด ได้แก่ การผลิตที่ใช้แรงงานเป็นหลักและการผลิตทางการเกษตรเพื่อการส่งออก แนวทางนี้ไม่สนใจถึงผลกระทบที่มีต่อสตรีที่จะได้รับจากการที่ต้องแบกรับภาระมากขึ้น อันเนื่องมาจากการลดการจัดสรรงบประมาณทรัพยากรและบริการจากรัฐเพื่อปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจโดยมีความเชื่อว่า ถึงอย่างไรก็ตามสตรีจะยังคงทำงานในครัวเรือน เช่น เลี้ยงดูเด็ก เก็บฝืน ทำอาหาร และดูแลผู้ป่วย เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในครอบครัวต่อไป สิ่งนี้แนวคิดนี้สนใจก็คือ การมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจจะนำมาซึ่งความมีประสิทธิภาพของสตรีและเป็นธรรมต่อสตรี

3.1.5 แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่สตรี (empowerment approach) เป็นแนวทางล่าสุดที่ผู้หญิงในโลกที่สามให้การยอมรับ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างอำนาจให้สตรีพึ่งพาตนเองให้ได้มากขึ้น โดยเชื่อว่าความด้อยสถานภาพของผู้หญิงไม่ได้เกิดมาจากผู้ชาย แต่เกิดมาจากการกดขี่จากประเทศเจ้าอาณานิคม และลัทธิอาณานิคมในรูปแบบใหม่ แนวคิดนี้มุ่งที่จะตอบสนองความต้องการที่จะนำไปสู่การยกสถานภาพสตรีโดยทางอ้อมด้วยความต้องการเฉพาะหน้าสตรี นับว่าเป็นแนวคิดที่ทำทลายแนวคิดกระแสหลัก แต่ไม่ได้รับความนิยมมากนัก ยกเว้นในองค์กรพัฒนาเอกชนสตรีในประเทศโลกที่สาม

3.1.6 แนวทางการผสมผสานมิติชายหญิงในกระบวนการพัฒนา (gender and development approach) จากข้อจำกัดของแนวทางที่นำผู้หญิงเข้าร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญเฉพาะสตรีและความต้องการของสตรีในช่วงทศวรรษที่ 1980 วงการแนวคิดสตรีนิยมจากกลุ่มประเทศโลกที่สามที่เรียกตัวเองว่า DAWN (Development Alternative with Woman for a New Era) จึงได้หันมาให้ความสนใจกับแนวทางการผสมผสานมิติชายหญิงในกระบวนการพัฒนา โดยเน้นการเปรียบเทียบสัมพันธภาพระหว่างชายหญิงในแต่ละด้านเพื่อลดช่องว่างแทนที่จะเน้นเฉพาะสตรี ซึ่งขณะนี้แนวทางนี้เป็นที่ยอมรับและกำลังได้รับความนิยมจากรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

แนวทางนี้ยอมรับว่าสตรีคือยกว่าชาย ดันเหตุที่ทำให้สัมพันธภาพเชิงอำนาจไม่สมดุลมาจากอิทธิพลทางวัฒนธรรม คำนิยม ความเชื่อ ทำให้หญิงมีสถานภาพเป็นรองชาย ทั้งด้านครอบครัวและสังคม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แนวคิดนี้จึงต้องการยกสถานภาพของสตรีให้ดีขึ้นและในขณะเดียวกันก็ต้องลดช่องว่างระหว่างชายหญิงด้วย

3.1.7 แนวทางการนำมิติชายหญิงสู่การพัฒนาระแสหลัก (gender and mainstreaming approach) แนวทางที่ปรากฏชัดเจนในแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรีจากการประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสตรี ครั้งที่ 4 ที่กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในปี ค.ศ.1995 ซึ่งกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีนโยบายนำมิติชายหญิงสู่การพัฒนาระแสหลัก นับเป็นแนวทางที่ส่งเสริมแนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนา (Gender and Development-GAD) ให้เกิดผลเร็วและขยายวงกว้าง โดยเน้นการพิจารณาสัมพันธภาพระหว่างหญิงชายในการเข้าถึงควบคุมทรัพยากร การตัดสินใจ การได้รับประโยชน์ใดๆ โดยมุ่งให้นำแนวคิดมิติชายหญิงกับการพัฒนาเป็นกระแสหลักในการดำเนินการพัฒนา แม้กระทั่งในหน่วยงานหรือองค์กรหลักในระดับองค์กร ชุมชน หรือรัฐบาลเพื่อให้มีอำนาจในการเลือกกำหนดบทบาท การครอบครอง การเข้าถึงงานหรือรายได้ การควบคุมทรัพยากรและสถาบันอื่นๆ การตัดสินใจและการจัดลำดับความสำคัญ

แนวทางนี้เป็นแนวทางที่จะทำให้สถาบันนโยบาย โครงการต่าง ๆ ตอบสนองความสนใจและความต้องการของหญิงและชาย กระจายผลประโยชน์ระหว่างชายหญิงอย่างเป็นธรรมและนำไปสู่ความก้าวหน้าทางสังคม เศรษฐกิจ ความเป็นธรรมและรวมไปถึงความโปร่งใสทางการเมืองด้วย การทำให้มิติชายหญิงกลายเป็นแนวทางการดำเนินการและแนวคิดหลักนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กรหรือระบบที่เกี่ยวข้อง เพื่อความพร้อมในการดำเนินงานต้องมีนโยบายสอดคล้องอย่างชัดเจน รวมถึงมีทรัพยากรในทุก ๆ ด้านที่ทันสมัยและเพียงพอ รวมถึงองค์ความรู้และแรงจูงใจจากรัฐบาล อีกทั้งความต้องการของประชาสังคมด้วย

3.2 แนวความคิดพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาสตรี

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2537 : 2) ได้สรุปแนวคิดและความเชื่อพื้นฐานที่เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาสตรีไว้ดังนี้

ด้วยความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และอุดมการณ์ประชาธิปไตยว่าคนเราทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชายมีความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ โดยตระหนักเป็นอย่างดีว่าความเสมอภาคมิได้หมายถึงการปรับเปลี่ยนให้ทุกคนเหมือนกันหมด แต่หมายถึงสตรีควรได้รับความเป็นธรรมในขั้นพื้นฐานที่จะไม่ให้ความแตกต่างทางธรรมชาติ ทางความคิด จิตใจ หรือความ

แตกต่างที่สมมติขึ้นมา เช่น ความเชื่อว่าสตรีมีความสามารถน้อยกว่าชายมาเป็นอุปสรรค ในการให้โอกาสแก่สตรีที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นไปตามความถนัดและความสามารถ

ด้วยความคิดที่ว่าสตรีมีปัญหาและความต้องการแตกต่างไปจากชาย เนื่องจากสภาพทางสรีระรวมทั้งค่านิยมของสังคมที่จำกัด ตัดโอกาสของสตรีในหลายประการจึงเป็นผลให้สตรีไม่สามารถจะปรับตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฉะนั้น การพัฒนาให้สตรีแต่เพียงขั้นพื้นฐานย่อมไม่เป็นเพียงพอ แต่จะต้องพัฒนาให้สตรีสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้สามารถปฏิบัติการกิจทั้งในบ้านและนอกบ้านให้ได้ดีขึ้นตามความเหมาะสมของแต่ละครอบครัว และสภาพแวดล้อม อันจะเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาสังคมโดยรวม

ด้วยความเชื่อว่ากระบวนการพัฒนาสตรีนั้น จะต้องดำเนินการทั้งระบบ โดยเริ่มด้วยการเปลี่ยนแปลงที่ตัวสตรีเองก่อน ด้วยการพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ และตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของตน นอกจากนี้ ชุมชนหรือสังคมส่วนรวมก็ต้องให้การยอมรับ หรือเปลี่ยนแปลงแนวความคิดไปสู่ทิศทางเดียวกันด้วย พร้อมกันนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชนจะต้องดำเนินงานอย่างประสานสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาสตรี ซึ่ง ชัดติยา กรรณสูต (ม.ป.ป. : 51) กล่าวว่าโอกาสที่มีผลต่อการยกระดับสถานภาพและบทบาทของสตรีให้เข้ามีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองร่วมรับผิดชอบในระดับท้องถิ่น คือ ตำบล หมู่บ้าน และระหว่างกลุ่มสตรีด้วยกัน มีแนวโน้มที่สูงขึ้น และความพยายามที่จะยกระดับสถานภาพและบทบาทอันพึงประสงค์ของสตรีได้นั้น จะต้องได้รับการยอมรับและยกย่องในระดับครอบครัว หน่วยงาน ชุมชน สังคม ซึ่งการสร้างการยอมรับในระดับครอบครัวนั้นจะต้องให้สตรีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งในครอบครัว และอื่น ๆ ที่สำคัญ ๆ ร่วมกับบุรุษ ส่วนในระดับหน่วยงานและระดับชุมชนจะต้องให้สตรีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ในตำแหน่ง ในกรณีที่ต้องตัดสินใจโดยกลุ่มการคัดเลือกบุคคลเข้ากลุ่มจะต้องเป็นไปโดยหลักความสามารถในเรื่องที่เกี่ยวข้องไม่ใช่เรื่องเพศและในระดับสังคมจะต้องให้โอกาสสตรีในการแสดงบทบาทรับผิดชอบต่อสังคม และจะต้องให้สตรีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ (2537:46-47) ได้กล่าวว่าแม้เราจะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในระดับชาติ แต่ก็ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ขาดการจัดตั้งระบบกลไกโดยประชาชนควรมีการจัดตั้งแต่ระดับล่างสู่ระดับชาติ พยายามผลักดันให้สตรีเข้ามามีส่วนในกลไกของการตัดสินใจ และควรหาวิธีการช่วยให้สตรีได้รับการพัฒนาด้านทักษะต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เกิด

ความเชื่อมั่นในการมีส่วนร่วมของสตรีซึ่งจะต้องให้โอกาสด้านการศึกษา ด้านสังคม และการทำงานแก่สตรีให้มากขึ้น ส่วนเรื่องของการสร้างเครือข่ายของสตรี เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก รวมถึงการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร การจัดอบรมหลักสูตรต่างๆ ให้กับสตรี เช่น ความรู้ทางด้านกฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นและละเลยไม่ได้ เพราะจะพบว่าสตรีตกเป็นเหยื่อของความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทั้งในด้านครอบครัวและการทำงานจึงควรให้มีการแก้ไขและส่งเสริมให้สตรีได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจเรื่องเหล่านี้อย่างเร่งด่วนและทำที่สุดการมองปัญหาของสตรีจำเป็นที่จะต้องมองแบบองค์รวม คือ มองตั้งแต่ปัญหาในระดับจุลภาค มาจนถึงระดับมหภาค และมองในหลาย ๆ มิติด้วย

ในส่วนนี้ภาครัฐได้ให้ความสำคัญถึงบทบาทของสตรีในการพัฒนาชนบท จะเห็นได้จากมีการจัดตั้งกองพัฒนาสตรีขึ้น ภายในกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เพื่อดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาสตรีในชุมชนชนบท แต่ละระยะตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งศิริ เกิดอินทร์ (2541 : 2) ได้สรุปไว้ดังนี้

ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504 - 2509) มีการแก้ปัญหาสตรีที่ขาดความรู้ในการดูแลครอบครัว โดยการให้ความรู้พื้นฐานทั่วไปในด้านคหกรรมศาสตร์ การใช้เวลาว่าง หลังการประกอบอาชีพ

ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) มีรูปแบบกิจกรรมที่มุ่งเน้นการรวมกลุ่มสตรี การเป็นผู้นำและฝึกอบรมด้านอาชีพ

ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2518 เป็นปีสตรีสากล และกำหนดให้วันสตรีสากลให้ตรงกับวันที่ 8 มีนาคม ของทุกปี ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสตรีโดยเน้นการวางแผนครอบครัว การให้บริการสาธารณสุข และการพัฒนาอาชีพสตรีมากขึ้น

ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) มีแผนพัฒนาสตรีที่ชัดเจนขึ้น เน้นให้จัดตั้งองค์การสตรีทุกระดับตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด และมีการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการฝึกอบรมเพิ่มทักษะอาชีพสตรีควบคู่กับการพัฒนาความเป็นผู้นำสตรี

ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ดำเนินการต่อเนื่องต่อจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ควบคู่กับการพัฒนาความเป็นผู้นำของสตรี

ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) เน้นการมีส่วนร่วมของสตรี เน้นให้จัดตั้งองค์กรสตรีให้ครบทุกระดับ มีการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมครอบครัวพัฒนา

ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) เน้นให้จัดตั้งองค์การสตรีให้ครบทุกระดับ เพื่อให้ องค์การสตรีเป็นแกนนำพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การส่งเสริมครอบครัวพัฒนา และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) เน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา หมายถึง การให้ทุกคนในสังคมได้ร่วมการพัฒนา มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ มีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมสิ่งแวดล้อม

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 - 2549) สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม (2546 : 18 - 19) สรุปไว้ว่า ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 8 คือ เน้นคนเป็นจุดศูนย์กลางในการพัฒนาซึ่งหมายถึงการให้ทุกคนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศ โดยยึดแนวทางการพัฒนาสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยเฉพาะแผนพัฒนาสตรี ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตและศักยภาพสตรีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ให้สตรีได้รับการคุ้มครองทุกด้าน รวมทั้งส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมจริงจังในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง รวมทั้งการพัฒนาสันติสุขในครอบครัว ชุมชน ประเทศ และ ประชาคมโลก

จากแนวคิดและความเชื่อที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงอาจสรุปได้ว่า แนวคิดพื้นฐาน ในการวางแผนเพื่อพัฒนาสตรีตั้งบนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ปัญหา ความต้องการของสตรี โดยคำนึงถึงความแตกต่างด้านสตรีระ คำนิยม ซึ่งต้องดำเนินการพัฒนาทั้งระบบโดยยึดหลักการ มีส่วนร่วมของสตรี ชุมชน สังคมซึ่งมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของรัฐเป็นแนวทาง นำไปสู่การปฏิบัติ

3.3 ผลกระทบของการพัฒนาสตรีในประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2545 : 6 - 16) ได้ประเมินสถานการณ์ในเชิงมิติชายหญิงที่เป็นผลกระทบจากการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 9 (2504 - 2549) ที่ผ่านมาไว้ดังนี้

3.3.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

1) แรงงานในภาคเศรษฐกิจนอกระบบส่วนใหญ่เป็นสตรี ซึ่งขาดความ มั่นคงด้านรายได้ โอกาสในการพัฒนาทักษะฝีมือ และการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานสตรี ในภาคเศรษฐกิจนอกระบบจำนวนสูงถึงร้อยละ 78.6 ซึ่งสะท้อนให้เห็นโอกาสที่จำกัดของสตรี ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานที่เป็นระบบอันเนื่องมาจากการขาดความรู้ ทักษะฝีมือ และภาวะ ครอบครัว ที่ส่งผลให้สตรีไม่สามารถเข้าทำงานเป็นเวลาได้ แม้ว่าตลาดแรงงานนอกระบบ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับงานไปทำที่บ้าน จะเอื้อประโยชน์ต่อสตรีที่ต้องรับภาระในการดูแลครอบครัว ให้สามารถจัดสรรเวลาทำงานได้ แต่ปัญหาที่แรงงานสตรีนอกระบบประสบ คือ การขาดความมั่นคงด้านรายได้ ขาดการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน และขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะฝีมือ

2) แรงงานสตรีมีส่วนร่วมอย่างมากในการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ได้รับผลตอบแทนในด้านสวัสดิการสังคมและอัตราค่าแรงต่ำกว่าผู้ชาย ร้อยละ 50 ของแรงงานทั่วประเทศเป็นสตรี อุตสาหกรรมส่งออกที่ทำรายได้สูงสุด 3 อันดับแรกก็มีการจ้างแรงงานสตรีมากกว่าร้อยละ 70 อย่างไรก็ตาม แรงงานสตรีส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ใช้ทักษะฝีมือต่ำ ซึ่งทำให้ได้รับค่าจ้างน้อยกว่าแรงงานชายและขาดอำนาจต่อรองกับนายจ้าง

สตรีวัยทำงานไม่สามารถพัฒนาศักยภาพในการทำงานได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากสังคมคาดหวังให้สตรีรับผิดชอบงานบ้านมากกว่าผู้ชาย สตรีจำเป็นต้องรับภาระงานบ้าน การเลี้ยงดูบุตรและสมาชิกในครอบครัว ทำให้ประสบปัญหาการจัดสรรเวลา ไม่สามารถอุทิศเวลาให้กับการทำงานนอกบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าผู้ชาย และขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ทำให้ขาดโอกาสในการก้าวหน้าในอาชีพและการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

3.3.2 ผลกระทบด้านการส่งเสริมความเสมอภาคและการคุ้มครองทางสังคม

1) กฎ ระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ ที่เลือกปฏิบัติต่อสตรียังคงอยู่ แม้ในรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทจะประกันความเสมอภาคระหว่างชายหญิงและห้ามการเลือกปฏิบัติต่อสตรีไว้ในมาตราที่ 30 ก็ตาม และประเทศไทยยังได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง แต่ยังมีกฎหมายหลายฉบับที่เลือกปฏิบัติต่อสตรี ไม่ให้สตรีเท่าเทียมบุรุษ เช่น เงื่อนไขการสมรส การยกเลิกสัญญาหมั้น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

2) สตรีจำนวนมากตกเป็นผู้เสียหายจากการใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และเพศ ซึ่งเกิดในครอบครัว ที่ทำงาน โรงเรียน และที่สาธารณะ สถิติจากศาลชั้นต้นทั่วประเทศเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา ทำอนาจาร และเกี่ยวกับเพศมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ค่านิยมที่กำหนดบทบาทหญิงชายที่นำไปสู่สถานภาพที่ไม่เท่าเทียมกันในครอบครัว และในสังคมเป็นมูลเหตุสำคัญของปัญหา สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นจากกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของผู้ถูกระทำ การนำเสนอของสื่อมวลชน การให้ความช่วยเหลือและการเชื่อมโยงประสานดำเนินงานยังไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง เป็นต้น

3) ระบบการคุ้มครองทางสังคมแก่สตรีและสตรีด้อยโอกาสยังไม่เพียงพอ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีกองทุน และระบบการคุ้มครองทางสังคมในด้านต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่เป็นที่เพียงพอ

3.3.3 ผลกระทบด้านการมีส่วนร่วมของสตรีในการตัดสินใจระดับต่าง ๆ

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสตรีในระดับครอบครัวยังมีจำกัด สตรีจำนวนมากยังมีบทบาทสูงในการตัดสินใจใช้จ่ายในครัวเรือนในขณะที่ผู้ชายมักตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของครอบครัวทั้งนี้เนื่องมาจากค่านิยมในสังคม

2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสตรีในระดับชุมชนยังมีน้อย การส่งเสริมการรวมกลุ่มของสตรีในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ ฯลฯ แต่รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมมักเป็นองค์กรสตรีเฉพาะด้านและไม่มีอิทธิพลในการชี้นำและพัฒนาท้องถิ่นเท่าใดนัก

3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในภาคการเมือง ภาคราชการ และภาคธุรกิจเอกชน มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แต่ยังมีสัดส่วนต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับชาย ดังนี้

(1) ในภาคการเมือง จากการเลือกตั้งที่ผ่านมา สตรีไปใช้สิทธิมากกว่าผู้ชายเล็กน้อย แต่สัดส่วนของสตรีที่ลงสมัครรับเลือกตั้งกลับมีน้อยกว่ามาก เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ เช่น ภาระครอบครัว ประสบการณ์สตรี เป็นต้น นอกจากนี้ในสภาพความเป็นจริงก็ยังไม่ใคร่มีใครยอมรับความสามารถของสตรีสักเท่าใดแม้แต่สตรีด้วยกันเอง

(2) การบริหารของภาคราชการ ข้าราชการสตรีระดับสูงมีเพิ่มมากขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่างไรก็ตามก็ยังมีจำนวนน้อยมากถ้าเปรียบเทียบกับข้าราชการชาย เหล่านี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่รัฐขาดมุมมองจากสตรีในการกำหนดนโยบายและการบริหารงานขององค์กรด้วย

(3) ในภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งได้แก่ บริษัท ห้างหุ้นส่วน ยังถือว่ามีสัดส่วนต่ำกว่าอยู่มากเมื่อเทียบกับชายยกเว้นธุรกิจการเงิน การที่หญิงอยู่ในระดับตัดสินใจไม่มากนักนอกจากจะส่งผลต่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของผู้หญิงแล้ว ยังเป็นอุปสรรคในการกำหนดนโยบายและการบริหารงานขององค์กรเกี่ยวกับการส่งเสริมสถานภาพและสิทธิสตรีในองค์กรด้วย

ผลกระทบจากการพัฒนาสตรีที่ผ่านมาทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมาแล้ว ได้มีหน่วยงานของรัฐและเอกชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาสตรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 โดยเฉพาะกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหนึ่งในการพัฒนาสตรีตั้งแต่ระดับหมู่บ้านถึงระดับประเทศ (ศิริ คันตระกูล 2538 : 10) ซึ่งปัจจุบันยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ภายใต้บันทึกข้อตกลงระหว่างกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยกับ

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2547 : 1 - 2) ดังนี้

กรมการพัฒนาชุมชน

1. ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพองค์กรสตรีด้านบริหารจัดการ องค์กรให้เข้มแข็ง
2. ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรสตรีในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ ฐานราก การเมือง การปกครอง
3. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพองค์กรสตรีตาม ระบบมาตรฐานงานชุมชน
4. ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายองค์กรสตรีทุกระดับให้ เข้มแข็ง สามารถบูรณาการทำงานกับเครือข่ายอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ
5. พัฒนาระบบข้อมูลองค์กรสตรีเพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนและ พัฒนา

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

1. กำหนดทิศทางนโยบายและแผนการพัฒนสตรีในภาพรวมเพื่อให้ องค์กรสตรีใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน
 2. ส่งเสริมศักยภาพองค์กรสตรีในด้านความเสมอภาค/มิติดึงชาย การ คู่ครองสิทธิสตรีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตของสตรีที่ควรทราบ
- จากบันทึกข้อตกลงที่กล่าวมาแล้ว รัฐให้ความสำคัญกับองค์กรสตรี ซึ่งก่อนที่จะจัดตั้งเป็นองค์กรสตรี ล้วนเป็น “สตรีอาสาพัฒนา” มาก่อนทั้งสิ้น ฉะนั้นสตรีอาสา พัฒนาจึงเป็นอาสาสมัครในทุกหมู่บ้านในชุมชนชนบท จึงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

โดยทั่วไปความสำเร็จของการดำเนินการใด ๆ ของชุมชน กลุ่ม องค์กรใด ๆ ก็ตาม ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน กลุ่ม องค์กรนั้น ๆ ดังนั้น ในเรื่องการมีส่วนร่วมนี้จึงได้มีบุคคลกล่าวถึงความหมาย ขั้นตอนกระบวนการ การมีส่วนร่วม ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมไว้มากมาย ซึ่งผู้ศึกษาได้นำมากล่าวไว้เท่าที่จำเป็นและมี ความสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาในเรื่องนี้ ดังนี้

4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน (people participation)

ความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้ข้อมูลจาก แผนงานการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme - UNDP) (UNDP 2002 : 27) ซึ่งได้นำมาเสนอบางส่วน ได้แก่

รูคท์ (Roodt, 2001 : 469) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมของประชาชนไม่ว่าจะเป็นระดับมากหรือน้อยในองค์กร ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเพื่อการปฏิบัติงานพัฒนา

อิม (Im, 2001 : 233) ได้รวบรวมทัศนะของนักวิชาการหลายคนแล้วนิยามการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า คือ ระบบที่ยอมให้ประชาชนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรทางราชการ และการดำเนินนโยบายที่ประชาชนให้ความสนใจและมีอิทธิพลของประชาชน

สำหรับในประเทศไทยได้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้มากมาย ดังนี้

อากรณ์พันธ์ จันทรสว่าง (2525 : 19) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่อง ความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะมีมากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องมีความตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่ม หรือกระทำผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

บุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 25) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอุทิศเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันมนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 177) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น และทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มด้วย

ไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2527 : 6) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

เวนเกอร์ (Wenger, 1998 : 55 – 57) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งจะส่งผลต่อกระบวนการ โดยการมีส่วนร่วมนี้เป็นทั้งการกระทำและการเชื่อมโยงกันของบุคคลกับสังคมของบุคคลและกิจการของสังคม การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการซับซ้อนที่รวมถึงการกระทำ การพูดคุย การคิด ความรู้สึก และการเป็นเจ้าของบุคคลทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเอกลักษณ์การมีส่วนร่วม มีดังนี้

1) การมีส่วนร่วมไม่ใช่ความร่วมมือ (collaboration) การมีส่วนร่วม รวมถึงความสัมพันธ์ มีความขัดแย้งกัน มีความประสานกลมกลืนกัน มีความสนิทสนมกัน และยังมีการแข่งขันด้วย

2) การมีส่วนร่วมในชุมชนทางสังคมจะสร้างประสบการณ์ และการสร้างชุมชนประชาชนจะได้ทำงานจริง ๆ ในชุมชนของตน

การมีส่วนร่วมมีความหมายกว้างกว่าการผูกมัด เพราะรวมถึงการปฏิบัติที่เกิดจากการเจรจาต่อรองในกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำ

สำหรับ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) ได้มีความเห็นที่สอดคล้องใกล้เคียงกันว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง สิทธิของประชาชนต่อการตัดสินใจในนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรร (allocation) และการใช้ประโยชน์ (utilization) ของทรัพยากรเพื่อการผลิต ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ประชาชนจะต้องเข้าร่วมในการวางแผน เพื่อการกินคืออยู่ดี และสามารถสนองต่อสิ่งที่เข้าถึงซึ่งการพัฒนาให้คนจนได้รับประโยชน์เพื่อการผลิต การบริหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะด้วย และการมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ทางการจัดการบริหารทางการเมือง เพื่อกำหนดความต้องการในชุมชนของตน การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเน้นการให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชนในชนบท นอกจากนี้การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ ควบคุมการใช้ทรัพยากร ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชน

ได้พัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน โดยภาครัฐจะต้องกินอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะ ผู้ด้อยโอกาสในสังคม ได้มีโอกาสในการแสดงความต้องการ แสวงหาทางเลือก หรือเสนอ ข้อเรียกร้อง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม และเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรม พัฒนาชุมชน คือ เป็นผู้กำหนดความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน และเป็นผู้ระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐานและบรรลุวัตถุประสงค์บางประการทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

ในส่วนของ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531 : 87) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การเข้าร่วมอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในทุกขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และหน้าที่ ความรับผิดชอบ เพราะการมีส่วนร่วมจะเป็นหลักประกันว่า ความต้องการที่แท้จริงของคนจะได้รับการสนองตอบและที่สำคัญสามารถมั่นใจได้ว่า ผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มอย่าง ยุติธรรม และเสมอภาคกัน

โดยที่การมีส่วนร่วมที่เน้นรูปกลุ่ม/องค์กร หรือชุมชนนั้น ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538 : 10) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดง ให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การ ตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุถึงความประสงค์นั้นมีความร่วมมือ และรับผิดชอบในกิจกรรมการ พัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ มีกลุ่มหรือ องค์กรชุมชนรองรับ ประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้ สามารถคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง ประชาชนหรือชุมชนได้พัฒนา จิตความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะ สมาชิกของสังคม

กรมการพัฒนาชุมชน (2548 : 18) ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนานั้น คือการให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของ ตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กร ชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ ชุมชนในด้านภูมิปัญญาทักษะ ความรู้ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

ของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นทางการเป็นอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นฝ่ายตัดสินใจ ศึกษา และกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมมือกันปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่วางไว้ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อหาข้อบกพร่อง ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการกระทำ เป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ให้แก่ประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง

4.2 กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน (people participation process)

มีผู้กล่าวถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้มากมาย ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

ดิเรก เต็งจรรย์ (2525 : 114) กล่าวว่า กระบวนการการมีส่วนร่วม หมายถึง

1. การกำหนดปัญหาและความต้องการร่วมกันรวมทั้งการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุร่วมกัน

3. การวางแผนร่วมกัน

4. การทำร่วมกัน

5. ประเมินผลร่วมกัน

6. ติดตามผลร่วมกัน

นอกจากนี้ยังให้ข้อสังเกตว่า กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากกิจกรรมหนึ่งสู่กิจกรรมหนึ่ง ช่วยตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและเป็นมรรควิธีที่จะนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตัวเอง และพึ่งตัวเองในที่สุด

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526 : 10) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนความต้องการ

2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปงานและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาหรือสนองความต้องการ

3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดการแก้ไขและสนองตอบความต้องการ

4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้

Cohen and Uphoff (1980 : 213 - 214) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปแล้วหมายถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควบคู่ไปกับการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติในการจัดองค์กร และยังมีความหมายที่เกี่วข้องในเรื่องของผลประโยชน์และการประเมินผลในกิจกรรมซึ่งได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นสิ่งสำคัญที่สังเกตได้จากความเห็นความชอบ และความคาดหวังซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มได้

ส่วน อคิน รพีพัฒน์ (2531 : 30) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ร่วมในการค้นหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. ร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา
3. ร่วมในการเลือกวิธีการ และวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา
4. ร่วมในการดำเนินงานตามแผน

5. ร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ

การเข้าร่วมทั้ง 5 ขั้นตอน หมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม มีการจัดทรัพยากรให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ โดยความสมัครใจ ซึ่งสอดคล้อง กับนเรศ สงเคราะห์สุข (2541 : 10) กระบวนการพัฒนาเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวิจัย (ศึกษาชุมชน) การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

สำหรับ กรมการพัฒนาชุมชน (2548 : 20 - 21) สรุปไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนชนบท ในรูปกลุ่ม/องค์กรชุมชนนั้น คือ การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของกระบวนการกลุ่ม ตั้งแต่ขั้นแรกเป็นการริเริ่มพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนร่วมกัน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เริ่มเรียนรู้สภาพของชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน

ในส่วนขั้นตอนที่สอง เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขั้นการวางแผนพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนแล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัญหา สาเหตุของปัญหาเรียบร้อยแล้ว ก็นำมาอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

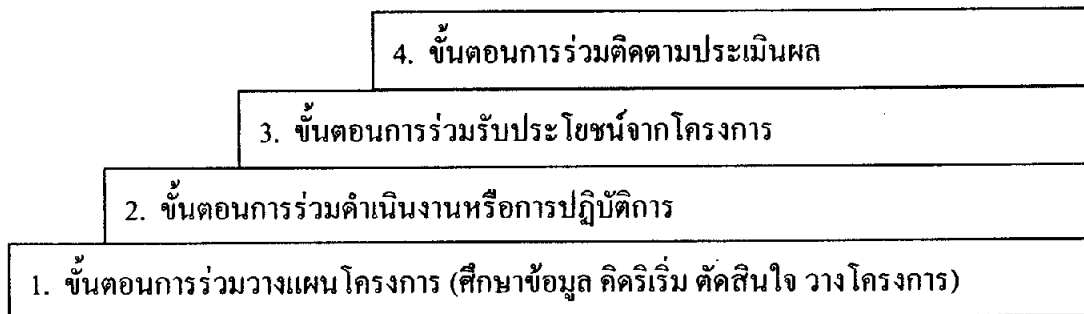
ในขั้นตอนที่สาม เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการพัฒนา หรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานงานขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่สี่ เป็นขั้นการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งขั้นตอนนี้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการใช้ความสามารถในการนำเอาผลจากกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่เป็นการพัฒนาศักยภาพของประชาชน/องค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองให้สูงขึ้น และควบคุมทางสังคม

ขั้นตอนที่ห้า เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดการแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนาในชุมชนในพื้นที่ที่เท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน

ขั้นตอนที่หก เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล การพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีอุปสรรค และข้อจำกัด ใดๆ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป

สรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนในการศึกษาข้อมูล คิดริเริ่ม ตัดสินใจ วางโครงการ นั่นคือขั้นตอนการวางแผน โครงการ ขั้นตอนร่วมดำเนินงานหรือปฏิบัติการ ขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ และขั้นตอนการร่วมติดตามประเมินผล ผู้ศึกษาจึงสามารถสรุปกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เป็นแผนภูมิไว้ดังนี้



ภาพที่ 2.1 แผนภูมิกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน/กิจกรรมพัฒนาของชุมชน ทุกขั้นตอน อยู่บนพื้นฐานการตัดสินใจร่วมกันของประชาชนในรูปกระบวนการกลุ่มหรือ รูปองค์กรชุมชน จะเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้ถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้ นับว่าเป็น ปัจจัยที่สำคัญที่เสริมสร้างให้องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถที่จะบริหารจัดการพัฒนา ชุมชนชนบทได้ด้วยตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 5 แนวทางการดำเนินงานสตรีอาสาพัฒนา

5.1 แนวคิดในการดำเนินงานสตรีอาสาพัฒนา

จากการที่รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะสตรีได้มีแผนพัฒนาสตรีระยะยาว ฉบับที่ 1 (2525 - 2544) ซึ่งใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาสตรีในระยะ 5 ปี ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ ม.ป.ป : บทนำ) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้มีแนวคิดที่จะเปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชนบท โดยหลักการมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ และร่วมในกิจกรรมอย่างจริงจัง เพื่อบูรณาการให้สตรีได้มีความรู้ ความสามารถพร้อมที่จะเข้าร่วมพัฒนาอย่างจริงจัง ประกอบกับที่ผ่านมา หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชนบทได้กำหนดในโครงการ กิจกรรมมากมายสู่หมู่บ้าน ตำบล เพื่อแก้ไขปัญหาของสตรี และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสตรีให้ดีขึ้น จึงทำให้รูปแบบของการพัฒนาสตรีมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตามลักษณะของหน่วยงาน สตรีเป็นเพียงผู้รับบริการมิได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมวางแผนมาแต่ต้น จึงทำให้โครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ไม่ค่อยตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของสตรีอย่างแท้จริง กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จึงได้จัดตั้งองค์กรสตรีขึ้น ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เพื่อให้เป็นองค์กรที่เป็นหน่วยนำในการบริหารงานพัฒนาสตรีในชนบท กิตรีเริ่ม ตัดสินใจวางแผน กำหนดกิจกรรม ดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของสตรีเองและของชุมชน ซึ่งจะเปิดโอกาสให้สตรีได้แสดงออกซึ่งความสามารถ และเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการคิดและตัดสินใจทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน ในการแก้ไขปัญหาทุกด้านทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาสตรี ซึ่งก่อนที่สตรีในชุมชนจะเป็นสมาชิกในองค์กรสตรีทุกระดับ ต้องสมัครเป็น “สตรีอาสาพัฒนา” (กรมการพัฒนาชุมชน : 2531 : 2 - 3)

5.2 แนวทางในการดำเนินงานสตรีอาสาพัฒนา

กรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้ความหมายคำว่าสตรีอาสาพัฒนา หมายถึง สตรีที่มีความพร้อมความเสียสละ และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชน ซึ่งได้อาสาสมัครเป็นสมาชิกองค์กรสตรี เพื่อมีบทบาท และมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมด้านการพัฒนาด้วยความสมัครใจ โดยมีแนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาสตรี (กรมการพัฒนาชุมชน 2528 : 1 - 8) ดังนี้

1. การหาข้อมูล เป็นขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่ชุมชนหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสตรีจำนวนสตรีทั้งชุมชน กลุ่ม องค์กรต่าง ๆ รวมตลอดถึงปัญหาความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะข้อมูลด้านการพัฒนาของสตรี

2. การเผยแพร่ความคิด เป็นขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่ได้นำข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนแรกนำมาสังเคราะห์ร่วมกับผู้นำชุมชนทั้งชายและหญิง ว่ามีปัญหาอะไรบ้างแล้วนำเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาของสตรีโดยการจัดให้มีสตรีอาสาพัฒนาเพื่อเป็นฐานในการจัดตั้งองค์กรสตรี ต่อไป

3. การดำเนินการจัดตั้งองค์กรสตรี ซึ่งใช้วิธีตามความเหมาะสม ตั้งแต่การรับสมัครสตรีเพื่อเป็นสตรีอาสาพัฒนาสิ่งที่สำคัญต้องมีกระบวนการให้สตรีรู้และเข้าใจในบทบาทสตรีอาสาพัฒนาแล้ว ขึ้นทะเบียน และจัดตั้งเป็นองค์กรสตรีต่อไป

4. การดำเนินกิจกรรมเพื่อสตรี เป็นขั้นตอนที่สำคัญอันจะส่งผลให้สตรีอาสาพัฒนาได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อตนเอง ครอบครัว และชุมชนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยใช้หลักการการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

5. การติดตามผลและประเมินผล เป็นการทบทวนหาข้อบกพร่อง และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

จึงเห็นได้ว่า แนวคิดและแนวทางในการดำเนินงานสตรีอาสาพัฒนา ตั้งอยู่บนความคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยอาศัยหลักการการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

ตอนที่ 6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาถือเป็นการกระทำทางสังคมหรือพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กรมการพัฒนาชุมชน (2529 : 1 - 3) รายงานการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะ กพสม.” ในปัจจัยทางด้านสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการติดต่อสื่อสารและปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคม พบว่า กพสม.ที่ได้รับการฝึกอบรมซ้ำๆ มากครั้ง กพสม. ที่เป็นผู้นำท้องถิ่น กพสม. ที่มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และการดำเนินงานขององค์กรสตรี จะเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในการพัฒนาชนบทมาก

ธานี บุญเกื้อกุล (2534 : 1 - 2) ศึกษาเรื่อง “การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมเกษตรของภรรยาเกษตรกร เกษตรกรผู้ปลูกฝ้าย อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี” กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ภรรยาหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกฝ้ายและยังอยู่ร่วมกับสามี จำนวน 277 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมเกษตร คือ ปัจจัยด้านบทบาทของภรรยา ซึ่งประกอบด้วย การเข้าร่วม

ดำเนินกิจกรรมเกษตร การรับรู้บทบาทภรรยาในงานเกษตรของสามีภรรยา และรับรู้บทบาทตนเอง
ในงานเกษตร

อุทัยวรรณ บัวศรี (2531 : 1) ได้ศึกษาความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของ
คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อกิจกรรมการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน พบว่า รายได้ของคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมี
นัยสำคัญสถิติ กล่าวคือ คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้านที่มีรายได้มากหรือรายได้น้อย
ต่างเข้าร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างไม่แตกต่างกัน

ชื่น ศรีสวัสดิ์ (2532 : 1) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น
ในการพัฒนาชนบท ศึกษากรณีบ้านดงเต็งกับบ้านชุมแสง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำทั้งสองหมู่บ้านได้นั้นรูปแบบคล้ายคลึงกันคือ การพัฒนาทางด้านวัตถุและ
การพัฒนาทางด้านจิตใจ ในการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นผู้นำทั้งสองหมู่บ้านจะใช้วิธีเดียวกันคือ
ร่วมประชุมหารือร่วมดำเนินการ ร่วมคิดตามผล และร่วมคิดงานใหม่ต่อไป สำหรับปัจจัยที่มี
อิทธิพลต่อการพัฒนาและการมีส่วนร่วมนั้นพบว่า มาจากปัจจัย 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านผู้นำ ได้แก่
เพศ อายุ การสมรส อาชีพ รายได้ การศึกษาอบรม การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว ปัจจัย
ด้านภายนอก ได้แก่ การให้การช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ การติดต่อหรือร่วมทำงาน
กับเจ้าหน้าที่ ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ภูมิประเทศ ระยะทางจากอำเภอ ทรัพยากรในชุมชน
ผลการศึกษาพบว่า บ้านดงเต็งมีผู้นำที่มีศักยภาพสูง มีสภาพของชุมชนพร้อม และได้รับการกระตุ้น
ส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอกอยู่เป็นระยะ ส่วนบ้านชุมแสง มีผู้นำที่มีศักยภาพต่ำ มีสภาพชุมชน
ไม่พร้อม และหน่วยงานภายนอกให้ความสำคัญ และสนใจน้อยมาก

วิรัตน์ สมสินทรัพย์ (2532 : 1) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสตรี
ในกิจกรรมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ในอำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การมี
ส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรม กพสม. โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นราย
กิจกรรมพบว่า ทั้งสามกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมี
ส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเด็ก ด้านการสำรวจและเก็บข้อมูลมีมากที่สุด การมีส่วนร่วมของ
สตรีในกิจกรรมของ กพสม. ตามตัวแปร อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ สถานภาพการสมรส และการ
เป็นสมาชิกกลุ่ม โดยส่วนรวมแตกต่างกัน ปัญหาและอุปสรรคที่มีความถี่น้อยที่สุดคือ บ้านเรือน
อยู่ห่างไกลเดินทางมาร่วมกิจกรรมไม่สะดวก

บัวพันธ์ พรรคทิว (2543 : 85) ได้สรุปรายงานการวิจัยการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา
ของชาวบ้าน ตำบลนมวัว และตำบลวังม้า อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ปรากฏว่าชาวบ้าน
ส่วนใหญ่เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาในระดับปานกลางถึงต่ำ โดยทั่วไปจะเข้าร่วมในเพียงบาง

ขั้นตอน สำหรับทัศนคติต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน ชาวบ้านส่วนใหญ่รู้สึกว่าโครงการต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นความรับผิดชอบของทางราชการ หากขาดการสนับสนุนจากทางราชการแล้ว การพัฒนาหมู่บ้านจะดำเนินการไม่ได้ ซึ่งสะท้อนถึงการพึ่งพาของชาวบ้านต่อหน่วยราชการอย่างชัดเจน

วัชรภรณ์ เอี่ยมสะอาด (2538 : 1 - 2) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ศึกษา กับสตรีที่เป็นสมาชิกกลุ่มสตรีอาสาพัฒนา จำนวน 339 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่นพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่นเรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ความถี่ในการรับข่าวสารบ้านเมือง การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรม สิ่งจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม การติดต่อหรือร่วมทำงานกับผู้นำชุมชน การได้รับการฝึกอบรมหรือศึกษาเพิ่มเติม รายได้เฉลี่ยของครอบครัว การมีตำแหน่งในชุมชน ความเข้าใจในงานของกลุ่มสตรีระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ส่วนตัวแปรด้านอายุไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พิชญดา เรืองเดช (2543 : 67 - 81) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมของครอบครัวเกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากสตรีตัวอย่าง จำนวน 234 คน พบว่า ตัวแปร 7 ด้าน คือ อายุ การศึกษา งานหลัก รายได้เฉลี่ยครอบครัว โอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้นำ เวลาว่างจากงานหลัก และความรู้ความเข้าใจในลักษณะกิจกรรมของสตรีนั้นมีเพียงปัจจัยเดียวที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรี คือ โอกาสติดต่อสื่อสารหรือร่วมทำงานกับผู้อื่น

สุรพล กาญจนจิตรรา (2545 : 4) ได้สรุปหลักการดำเนินงานของพัฒนากร ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดระดับของการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ อายุ เพศ สุขภาพ ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ ข่าวสารและการรับรู้ข่าวสาร การติดต่อหรือร่วมทำงานกับผู้นำ การให้การสนับสนุนของหน่วยงานภายนอก การให้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว หลักยึดถือประจำใจ ทัศนคติต่องานนั้น ๆ

Anello (1996 : 74) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมและทัศนคติของครูและครูใหญ่ที่มีต่อประสิทธิภาพของการนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า ครูต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังมากขึ้นในการนิเทศภายในโรงเรียน เนื่องจากครูรู้สึกพอใจในการนิเทศของโรงเรียน

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่นำมาซึ่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน ได้แก่ ปัจจัยภายในหรือ

ปัจจัยภูมิหลังของสตรีอาสาพัฒนา อาทิ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส และรายได้ สำหรับปัจจัยแวดล้อมภายนอกได้แก่ ประสพการณ์ในการศึกษาอบรมดูงาน สถานภาพทางสังคม การติดต่อสื่อสารหรือร่วมทำงานกับผู้นำชุมชน การติดต่อสื่อสารหรือร่วมทำงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาคนอกตลอดจนการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว

ส่วนปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาชุมชนในงานพัฒนาชุมชน ได้แก่ ทักษะติดต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในบทที่ 1

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบตัดขวางอย่างง่าย (simple cross sectional design) โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสตรีอาสาพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ สตรีอาสาพัฒนา ในเขตพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามทะเบียนสตรีอาสาพัฒนาของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2545 ทั้ง 16 อำเภอ จำนวน 13,347 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

2.2.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากมีงบประมาณและเวลาจำกัด จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 352 คน (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2540 : 119 – 124) จากจำนวนสตรีอาสาพัฒนาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 13,347 คน

2.2.2 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (*quota sampling*) จากสตรีอาสาพัฒนา จำนวน 13,347 คน กลุ่มตัวอย่าง 352 คน เช่น อำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวนสตรีอาสา 457 คน ได้โควต้ากลุ่มตัวอย่าง 12 คน เป็นต้น

2.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนสตรีอาสา (คน) (N)	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (n)
1	พระนครศรีอยุธยา	457	12
2	บางปะหัน	828	23
3	อุทัย	1,392	37
4	บางบาล	1,091	29
5	บางไทร	1,569	41
6	ผักไห่	1,732	46
7	เสนา	1,176	31
8	ภาชี	1,015	27
9	วังน้อย	1,219	31
10	นครหลวง	548	14
11	ท่าเรือ	601	16
12	บางปะอิน	303	8
13	บางซ้าย	507	13
14	มหาราช	299	8
15	ลาดบัวหลวง	354	9
16	บ้านแพรก	250	7
รวม		13,347	352

หมายเหตุ : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เดือนกันยายน 2545

เมื่อผู้ศึกษาคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามโควต้าในแต่ละอำเภอแล้ว จะจัดทำฉลากแยกเป็นรายอำเภอ โดยเขียนรหัสตำบลและเลขที่สมาชิก จากทะเบียนสมาชิกสตรีอาสาพัฒนาของสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วทำการจับฉลากอย่างง่ายตามโควต้าแต่ละอำเภอที่ได้รับ เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาต่อไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามจะประกอบด้วยคำถามปลายปิด (close – ended questions) และคำถามปลายเปิด (open – ended questions) แบบสอบถามจะแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามตรวจรายการ (checklist scales) 4 ข้อ ประกอบด้วยข้อมูลการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพหลัก และรายได้ครัวเรือน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด 1 ข้อ คือ ข้อมูลอายุ

ตอนที่ 2 การวัดปัจจัยทางด้านสังคมของสตรีอาสาพัฒนาโดยเป็นแบบสอบถามแบบตรวจรายการ 6 ข้อ เกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพทางสังคม ประสบการณ์การฝึกอบรมดูงาน การติดต่อสื่อสารหรือร่วมทำงานกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และข้อมูลการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

นอกจากนี้ ยังมีอีก 1 ข้อ คือ ข้อ 7 เป็น อันตรภาคชั้น (interval scales) โดยแบ่งเป็นข้อย่อยจำนวน 13 ข้อ เพื่อวัดระดับการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว โดยมีคำตอบให้เลือก 3 ระดับ จากน้อย คือ 1 ถึงมาก คือ 5 ดังนี้

- 1 หมายถึง ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวน้อย
- 3 หมายถึง ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวปานกลาง
- 5 หมายถึง ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวมาก

ตอนที่ 3 การวัดทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา มีลักษณะเป็นแบบอันตรภาคชั้น (interval scales) 18 ข้อ โดยมีคำตอบให้เลือก 3 ระดับ ตั้งแต่ไม่เห็นด้วย คือ 1 ถึงเห็นด้วย คือ 5 ดังนี้

- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย
- 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ
- 5 หมายถึง เห็นด้วย

ตอนที่ 4 การวัดระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา เป็นแบบวัด อันตรภาคชั้น (interval scales) สอบถามโครงการ/กิจกรรมงานพัฒนาชุมชนใน 5 โครงการ/กิจกรรม รวม 20 ข้อ โดยมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ตั้งแต่ไม่มีส่วนร่วม คือ 1 ถึงมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ 5 ดังนี้

- 1 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม ไม่มีส่วนร่วม
- 2 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมน้อย
- 3 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมปานกลาง
- 4 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมมาก
- 5 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมมากที่สุด

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามปัญหาอุปสรรค ของสตรีอาสาพัฒนา ในการมีส่วนร่วม
ในงานพัฒนาชุมชน แบบอันตรภาคชั้น (interval scales) จำนวน 15 ข้อ

- 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็น เห็นด้วยน้อยมาก
- 2 หมายถึง ระดับความคิดเห็น เห็นด้วยน้อย
- 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็น เห็นด้วยปานกลาง
- 4 หมายถึง ระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมาก
- 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด

4. การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับ แนวคิด หลักการ ปรัชญาในงานพัฒนาชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับมิติชายหญิง การนำมิติชายหญิงในงานพัฒนา แนวทางและผลกระทบของการพัฒนาสตรี แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดทำแบบสอบถามต่อไป

4.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามโดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ภายใต้คำแนะนำจากที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

4.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

4.3.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอนักวิชาการพัฒนาชุมชน และผู้อำนวยการพัฒนาชุมชน จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความชัดเจน ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และหาความถูกต้อง (validity) หลังจากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4.3.2 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับสตรีอาสาพัฒนา จำนวน 2 ตำบล ซึ่งเป็นสตรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จากนั้นนำมาหาความเชื่อถือ (reliability) วิธีของ Cranbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา(alpha co efficiency) เท่ากับ 0.98

4.4 นำมาแบบสอบถามจัดพิมพ์ใหม่และใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ ต่อไปนี้

5.1 ทำหนังสือขออนุญาตจากพัฒนาการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และขอความอนุเคราะห์จากพัฒนาการอำเภอ ทั้ง 16 อำเภอของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล

5.2 นำแบบสอบถามไปยังสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอทั้ง 16 อำเภอ ด้วยตนเอง พร้อมทั้งอธิบายแบบสอบถามแก่อาสาสมัคร ซึ่งเป็นพัฒนากรผู้ประสานงานตำบล และมอบแบบสอบถามตามจำนวนที่ได้สุ่มตัวอย่างของแต่ละอำเภอ รวมทั้งกำหนดรับแบบสอบถามคืน

5.3 ในการรวบรวมรับแบบสอบถามคืน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 352 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.87 ของแบบสอบถามทั้งหมด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว มาจัดกระทำกับข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าร้อยละ (percentage) แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยทางด้านสังคม วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนแรก จำนวน 5 ข้อ คือ การดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ประสิทธิภาพฝึกอบรมดูงาน ประสิทธิภาพทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ประสิทธิภาพทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก โดยหาค่าร้อยละ (percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง สำหรับในส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวของสตรีอาสาพัฒนา จำนวน 13 ข้อ จัดทำโดยหาค่าเฉลี่ย \bar{x} และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เทียบหาระดับการให้การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวแล้วนำเสนอ ในรูปของตารางประกอบความเรียง โดยจำแนกคะแนนเป็น 3 ช่วง ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0.01 - 2.49 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 5.00 หมายถึง มาก

การแปลผลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ส่วนที่ 2 มีการแปลผลเป็นคะแนน ดังนี้

ตอบมาก = 5 คะแนน ตอบปานกลาง = 3 คะแนน ตอบน้อย = 1 คะแนน ส่วนคำถามในข้อที่ 5 เป็นคำถามเชิงลบมีการแปลผลคะแนน ดังนี้ ตอบมาก = 1 คะแนน ตอบปานกลาง = 3 คะแนน ตอบน้อย = 5 คะแนน

ตอนที่ 3 แบบวัดทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนา ในงานพัฒนาชุมชน จำนวน 18 ข้อ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย \bar{x} และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่ามา เทียบหาระดับความคิดเห็นแล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง โดยจำแนกคะแนนเป็น 3 ช่วง ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0.01 - 2.49 หมายถึง ทัศนคติเชิงลบ

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ทัศนคติด้านกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 5.00 หมายถึง ทัศนคติเชิงบวก

การแปลผลคะแนนจากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 มีการแปลผลเป็นคะแนน ดังนี้

ตอบเห็นด้วย = 5 คะแนน ตอบไม่แน่ใจ = 3 คะแนน ตอบไม่เห็นด้วย = 1 คะแนน ในส่วนของคำถามเชิงลบในข้อที่ 1 ข้อ 3-9 ข้อ 11-12 ข้อ 14 ข้อ 17 รวม 12 ข้อ มีการแปลผลเป็นคะแนน ดังนี้ ตอบเห็นด้วย = 1 คะแนน ตอบไม่แน่ใจ = 3 คะแนน ตอบไม่เห็นด้วย = 5 คะแนน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเพื่อวัดระดับการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนา ในงานพัฒนาชุมชน 5 ประเภท คือ โครงการ/กิจกรรมการอบรมทรัพยากรเพื่อการผลิต โครงการ/กิจกรรมการพัฒนาอาชีพและรายได้ โครงการ/กิจกรรมการจำหน่ายผลผลิต โครงการ/กิจกรรมการสาธารณสุขปโภคพื้นฐาน และโครงการ/กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย \bar{x} และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง โดยจำแนกคะแนนเป็น 5 ช่วง ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0.01 - 1.49 หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีส่วนร่วมสูง

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมสูงมาก

ตอนที่ 5 แบบสอบถามปัญหา อุปสรรคของสตรีอาสาพัฒนา ในการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน จำนวน 15 ข้อ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย \bar{x} และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบความ โดยจำแนกคะแนนเป็น 5 ช่วงดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง	น้อยมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50 - 2.49	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการแปลผล ผู้ศึกษาใช้ค่าสถิติ ดังต่อไปนี้

7.1 ค่าร้อยละ (percentage)

7.2 ค่าเฉลี่ย (mean)

7.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

7.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (chi square) ที่ระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ 0.05

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนและศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยด้านทัศนคติของสตรีอาสาพัฒนากับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สตรีอาสาพัฒนาในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 16 อำเภอ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 13,341 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 352 คน

การนำเสนอผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านสังคมของสตรีอาสาพัฒนา

ตอนที่ 3 ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนา

ตอนที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 5 ปัญหาอุปสรรคของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน

ตอนที่ 6 ผลการพิสูจน์สมมติฐานงานวิจัย

ผู้ศึกษาจะได้นำเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้จากแบบสอบถาม จำนวน 352 คน ประกอบด้วย ข้อมูลด้านอายุ ระดับการศึกษาสถานภาพการสมรส อาชีพ และรายได้ของครัวเรือน ได้นำเสนอ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (n = 352 คน)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
16 - 25 ปี	22	6.3
26 - 35 ปี	88	25.0
36 - 45 ปี	100	28.4
46 - 55 ปี	98	27.8
56 ปีขึ้นไป	44	12.5
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	294	83.5
มัธยมศึกษา	55	15.6
ป.ว.ศ. อนุปริญญา หรือสูงกว่า	3	0.9
สถานภาพการสมรส		
โสด	28	8.0
แต่งงานแล้ว	324	92.0
อาชีพ		
เกษตรกรรวม	232	65.9
ค้าขาย	60	17.1
รับจ้างทั่วไป (พนักงานบริษัท)	36	10.2
ประกอบธุรกิจ	24	6.8
รายได้ครัวเรือน (บาท/ปี)		
20,000 – 40,000 บาท	198	56.2
40,001 – 60,000 บาท	122	34.7
60,001 – 80,000 บาท	9	2.6
80,001 – 100,000 บาท	17	4.8
มากกว่า 100,001 บาท	6	1.7

จากข้อมูลในตารางที่ 4.1 จะเห็นว่าสตรีอาสาพัฒนาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะทั่วไปที่สำคัญ ดังนี้

1. อายุของสตรีอาสาพัฒนา สตรีอาสาพัฒนาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างมีอายุตั้งแต่ 16 ปี จนถึง 56 ปีขึ้นไป โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุ 26 – 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 81.2 โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่มอายุในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ อายุ 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด อายุ 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.4 และอายุระหว่าง 46 – 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.8

2. ระดับการศึกษาของสตรีอาสาพัฒนา สตรีอาสาพัฒนาในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่หรือคิดเป็นร้อยละ 83.5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อีกร้อยละ 15.6 เป็นผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และสตรีอาสาพัฒนาเพียงร้อยละ 0.9 เท่านั้นที่จบการศึกษาระดับปวส. อนุปริญญา หรือสูงกว่า

3. สถานภาพการสมรสของสตรีอาสาพัฒนา สตรีอาสาพัฒนาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ หรือคิดเป็นร้อยละ 92.0 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เป็นสตรีที่สมรสแล้วและยังคงอยู่กับคู่สมรส อีกร้อยละ 8.0 เป็นคนโสด

4. อาชีพของสตรีอาสาพัฒนา สตรีอาสาพัฒนาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 65.9 มีอาชีพด้านการเกษตร ค่าขายร้อยละ 17.1 รับจ้างทั่วไป/พนักงานบริษัท ร้อยละ 10.2 และประกอบธุรกิจร้อยละ 6.8

5. รายได้ครัวเรือนของสตรีอาสาพัฒนา สตรีอาสาพัฒนาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 56.2 ของกลุ่มตัวอย่าง มีรายได้ครัวเรือนระหว่าง 20,000 – 40,000 บาท/ปี อีกร้อยละ 34.7 มีรายได้ครัวเรือนระหว่าง 40,001 – 60,000 บาท/ปี และร้อยละ 4.8 มีรายได้ครัวเรือนระหว่าง 80,001 – 100,000 บาท/ปี มีเพียงร้อยละ 1.7 เท่านั้น ที่มีรายได้ครัวเรือนมากกว่า 100,001 บาท/ปี

ตอนที่ 2 ปัจจัยทางด้านสังคมของสตรีอาสาพัฒนา

ปัจจัยทางด้านสังคมของสตรีอาสาพัฒนาในที่นี้ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ การดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชน ประสิทธิภาพฝึกอบรมคุณงานพัฒนา ประสิทธิภาพทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ประสิทธิภาพทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งจะได้นำเสนอข้อมูลแต่ละตัวแปรต่อไป

2.1 การดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ตำแหน่งผู้นำชุมชนในที่นี้ ประกอบด้วยตำแหน่ง กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กรรมการกองทุนหมู่บ้าน กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรรมการสตรีระดับต่าง ๆ กรรมการกลุ่มอาชีพ เป็นต้น สตรีอาสาพัฒนาแต่ละคนสามารถเลือกตอบได้หลายตำแหน่งตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลการดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตำแหน่งทางสังคม	มีตำแหน่ง		ไม่มีตำแหน่ง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน	8	2.3	344	97.7
สมาชิก อบต.	77	21.9	275	78.1
กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	55	15.6	297	84.4
กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	19	5.4	333	94.6
กรรมการสตรีระดับต่างๆ	40	11.4	312	88.6
กรรมการกลุ่มอาชีพ	62	17.6	290	82.4
อื่น ๆ	91	25.6	261	74.4

จากข้อมูลในตารางที่ 4.2 เนื่องจากแบบสอบถามสามารถตอบได้หลายข้อตามความเป็นจริง เห็นว่าสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่ได้เป็น หรือดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชน มีเพียงส่วนน้อยที่มีตำแหน่งผู้นำชุมชนด้วย ตำแหน่งผู้นำชุมชนที่สตรีอาสาพัฒนาเป็นมากที่สุด คือ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยมีสตรีอาสาพัฒนาร้อยละ 21.9 ดำรงตำแหน่งนี้ รองลงมา คือ ตำแหน่งกรรมการกลุ่มอาชีพ และกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มากเป็นร้อยละ 17.6 และ 15.6 ตามลำดับ

2.2 ประสพการณ์ฝึกอบรมดูงานพัฒนาของสตรีอาสาพัฒนา ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา สตรีอาสาพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทุกคนได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอบรม ดูงาน และศึกษาเกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน และด้านอื่น ๆ แต่จะมีความถี่ของการได้รับการฝึกอบรมดูงานพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน ประสพการณ์ในการฝึกอบรม/ศึกษาดูงานพัฒนาชุมชนในที่นี้ จึงหมายถึงความถี่ของการได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาดูงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา จึงจำแนกระดับประสพการณ์ เป็น 3 ช่วง ๆ ละ 4 ครั้ง ดังนี้

มาก	หมายถึง	ได้รับการฝึกอบรม/ดูงาน 9 - 12 ครั้ง
ปานกลาง	หมายถึง	ได้รับการฝึกอบรม/ดูงาน 5 - 8 ครั้ง
น้อย	หมายถึง	ได้รับการฝึกอบรม/ดูงาน 1 - 4 ครั้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสบการณ์การฝึกอบรม/ดูงานพัฒนาชุมชน ของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 352 คน ปรากฏดังข้อมูลในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามระดับประสบการณ์ฝึกอบรม/ดูงานพัฒนาชุมชน

ระดับประสบการณ์ฝึกอบรม/ดูงานพัฒนาชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
มาก	160	45.5
ปานกลาง	85	24.1
น้อย	107	30.4
รวม	352	100

จากข้อมูลในตารางที่ 4.3 จะเห็นว่าสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง ที่มีประสบการณ์ฝึกอบรม/ดูงานพัฒนาชุมชน ระดับมาก มีจำนวน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 45.5 ของสตรีอาสาพัฒนาทั้งหมด รองลงมา คือ กลุ่มผู้มีประสบการณ์ฝึกอบรม/ดูงานพัฒนาชุมชน ระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 30.4 ของสตรีอาสาพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง

2.3 ประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมาสตรีอาสาพัฒนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง ได้ร่วมทำงานกับผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล ทุกคน แต่ความถี่ของประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนต่างกัน ประสบการณ์การทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนในที่นี้ หมายถึง ความถี่ของการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา จึงจำแนกระดับประสบการณ์ ดังนี้

มาก	หมายถึง	ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน (ปีละ 17 - 24 ครั้ง)
ปานกลาง	หมายถึง	ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน (ปีละ 9 - 16 ครั้ง)
น้อย	หมายถึง	ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน (ปีละ 1 - 8 ครั้ง)

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม
ระดับประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน

ระดับประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
มาก	172	48.9
ปานกลาง	86	24.4
น้อย	94	26.7
รวม	352	100

จากข้อมูลในตารางที่ 4.4 จะเห็นว่าสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างมีประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนในระดับมาก มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.9 ของสตรีอาสาพัฒนาทั้งหมด รองลงมา คือ กลุ่มที่มีประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน น้อย และปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.7 และ 24.4 ตามลำดับ

2.4 ประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมาสตรีอาสาพัฒนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง ได้ร่วมทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคน แต่ความถี่ของประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างกัน ประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในที่นี้ หมายถึง ความถี่ของการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐของสตรีอาสาพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา จึงจำแนกระดับประสิทธิภาพ ดังนี้

มาก	หมายถึง ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ปีละ 17 – 24 ครั้ง)
ปานกลาง	หมายถึง ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ปีละ 9 – 16 ครั้ง)
น้อย	หมายถึง ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ปีละ 1 – 8 ครั้ง)

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม
ประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	243	69.0
ปานกลาง	18	5.1
น้อย	91	25.9
รวม	352	100

จากข้อมูลในตารางที่ 4.5 จะเห็นว่าสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่ระดับมาก ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 69.0 รองลงมา คือ กลุ่มที่ร่วมทำงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับน้อย และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 25.9 และ 5.4

2.5 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ในที่นี้ หมายถึง ความถี่ของการให้การสนับสนุนแก่สตรีอาสาพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา โดยจำแนกระดับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เป็น 3 ระดับ ดังนี้

มาก หมายถึง ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (ปีละ 17 – 24 ครั้ง)

ปานกลาง หมายถึง ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (ปีละ 9 – 16 ครั้ง)

น้อย หมายถึง ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (ปีละ 1 – 8 ครั้ง)

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา สตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทุกคน แต่ความถี่ของการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกต่างกัน

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	จำนวน	ร้อยละ
มาก	166	47.2
ปานกลาง	86	24.4
น้อย	100	28.4
รวม	352	100

จากข้อมูลในตารางที่ 4.6 จะเห็นว่าสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ระดับมากมีจำนวนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 47.2 รองลงมาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ระดับน้อย และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 28.4 และ 24.4 ตามลำดับ

2.6 การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ในที่นี้ หมายถึง ระดับการให้การสนับสนุนช่วยเหลือทั้งในลักษณะการให้ความรัก ความเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือด้านสิ่งของ การเงิน แรงงาน ข้อเสนอแนะที่สมาชิกในครอบครัวให้แก่สตรีอาสาพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้สามารถทำงานพัฒนาชุมชนได้เต็มกำลังความสามารถ ผู้วิจัยทำการ

วัดระดับ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวของสตรีอาสาพัฒนา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง แต่ละคน โดยใช้แบบวัดแบบอันตรภาคชั้น (interval scale) จำนวน 13 ข้อ แต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก เป็น 3 ระดับ และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก ค่าคะแนน = 5

ปานกลาง ค่าคะแนน = 3

น้อย ค่าคะแนน = 1

ส่วนการแปลผลการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ทั้งรายข้อ และผลรวมใช้เกณฑ์ที่กำหนดไว้ในบทที่ 3 คือ

ระดับคะแนน	ความหมาย
0.01 – 2.49	การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวน้อย
2.50 – 3.49	การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวปานกลาง
3.50 – 5.00	การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ระดับการให้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว	\bar{x}	S.D.	ระดับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว
1. ช่วยสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุสิ่งของ พาหนะ	2.64	1.18	ปานกลาง
2. ช่วยเหลืองานบ้านของสตรีอาสาพัฒนา	4.02	0.88	มาก
3. ให้คำแนะนำ/คำปรึกษา	2.89	0.80	ปานกลาง
4. ให้ข้อมูลข่าวสารงานพัฒนาชุมชน	3.15	1.19	ปานกลาง
5. ดำเนิน ขัดขวางไม่ให้ร่วมกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน	2.86	1.19	ปานกลาง
6. ชื่นชมให้กำลังใจ	3.34	0.88	ปานกลาง
7. คอยเตือนเพื่อให้ลืมวัน เวลาไปร่วมกิจกรรม	2.90	0.61	ปานกลาง
8. แสดงความสนใจให้เข้าร่วมกิจกรรม	2.91	0.80	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ความสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว	\bar{x}	S.D.	ระดับการสนับสนุน ทางสังคมจาก ครอบครัว
9. รับ-ส่งในการไปร่วมกิจกรรม	2.88	0.93	ปานกลาง
10. ได้ตามเรื่องราวเกี่ยวกับกิจกรรม	3.86	0.35	มาก
11. ได้ตามถึงความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรม	3.49	0.53	มาก
12. คอยให้กำลังใจและช่วยแก้ไขปัญหา	2.62	0.86	ปานกลาง
13. ครอบครัวได้รับการยอมรับ และยกย่องจากคน ในชุมชน	3.33	1.27	ปานกลาง
รวม	3.17	1.18	ปานกลาง

จากข้อมูลในตารางที่ 4.7 จะเห็นว่าสตรีอาสาพัฒนากลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวม ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวในระดับ ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยของการให้การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวเท่ากับ 3.17 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.18

หากพิจารณารายชื่อจะเห็นว่าสิ่งที่สตรีอาสาพัฒนากลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวมากที่สุด คือ การช่วยเหลืองานบ้านของสตรีอาสาพัฒนา ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.88) รองลงมา คือ การได้ตามเรื่องราวเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไปทำ ($\bar{x} = 3.86$, S.D. = 0.35) ส่วนสิ่งที่ครอบครัวให้การสนับสนุนทางสังคมแก่สตรีอาสาพัฒนา ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ได้แก่ การให้กำลังใจ และช่วยแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = 2.62$, S.D. = 0.86) การช่วยสนับสนุนด้านเงินทอง วัสดุสิ่งของ พาหนะ ($\bar{x} = 2.64$, S.D. = 1.18)

ตอนที่ 3 ทักษะคิดต่อการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนา

ผู้วิจัยได้ทำการวัดทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ละคนโดยใช้วัดแบบอันตรภาคชั้น (interval scales) ที่สร้างขึ้น จำนวน 18 ข้อ (คำถามเชิงบวก 8 ข้อ และคำถามเชิงลบ 10 ข้อ) แต่ละข้อมี 3 ระดับ และมีเกณฑ์การให้คะแนนเหมือนแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ข้างต้น

ส่วนการแปรผลทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา
ใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้ จำแนกทัศนคติในเรื่องนี้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

ระดับคะแนน	ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน
0.01 – 2.49	เชิงลบ
2.50 – 3.49	เป็นกลาง
3.50 – 5.00	เชิงบวก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรี
อาสาพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 352 คน ปรากฏดังข้อมูลในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

ข้อความ	\bar{x}	S.D.	ทัศนคติต่อการมี ส่วนร่วมในงาน พัฒนาชุมชน
1. งานพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ของรัฐ	2.61	1.01	เป็นกลาง
2. ประชาชนในชุมชนควรช่วยกันพัฒนาชุมชนของตนเอง	2.73	0.44	เป็นกลาง
3. การร่วมกันพัฒนาชุมชน เป็นการเสียเวลาทำมาหากิน	3.42	0.53	เป็นกลาง
4. ฝ่ายราชการเป็นผู้ตัดสินใจต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม งานพัฒนาชุมชน	3.34	0.61	เป็นกลาง
5. ฝ่ายราชการควรเป็นผู้วางแผนวางโครงการใน การดำเนินงานพัฒนาชุมชน	4.45	0.73	เชิงบวก
6. การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรม งานพัฒนาชุมชนควรเป็นประชาชน	2.01	0.75	เชิงลบ
7. การทำงานเป็นกลุ่มทำให้เกิดความล่าช้า จึงไม่ควรทำงานเป็นกลุ่ม	3.62	0.96	เชิงบวก
8. ท่านมีความอึดอัดไม่สบายใจเมื่อต้องเข้าประชุม อบรม หรือทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน	2.86	0.90	เป็นกลาง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ข้อความ	\bar{x}	S.D.	ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน
9. งานพัฒนาชุมชนต้องพึ่งพิงบุคคล/หน่วยงานภายนอก	3.62	0.54	เชิงบวก
10. การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ทำให้ครอบครัวได้รับประโยชน์	2.62	0.50	เป็นกลาง
11. สตรีอาสาพัฒนาที่เข้าร่วมกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อจะทำให้ได้ชื่อเสียง	3.43	0.50	เป็นกลาง
12. ถึงแม้ว่าเราจะให้ความร่วมมือในงานพัฒนาชุมชน ก็คงไม่มีใครให้ความสำคัญกับเรา	3.32	0.89	เป็นกลาง
13. สตรีสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน ได้ดีเท่าผู้ชาย	3.91	1.36	เชิงบวก
14. สตรีมีหน้าที่อยู่บ้าน ทำงานในบ้านไม่ควรไปยุ่งกับงานส่วนรวม เพราะเป็นหน้าที่ของผู้ชาย	3.91	0.81	เชิงบวก
15. ที่ชาวบ้านยากจนก็เพราะชาวบ้านขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง	3.43	0.81	เป็นกลาง
16. ชาวบ้านสามารถดำเนินกิจกรรมด้านอาชีพ และรายได้ของตนเองได้	3.73	0.57	เชิงบวก
17. ถนน ไฟฟ้า ประปา สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นเรื่องของ อบต. สตรีไม่ควรไปเกี่ยวข้อ	2.72	1.48	เป็นกลาง
18. งานพัฒนาชุมชนที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่ชุมชน	4.05	0.64	เชิงบวก
รวม	3.26	0.82	เป็นกลาง

จากข้อมูลในตารางที่ 4.8 จะเห็นว่าสตรีอาสาพัฒนาในกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวม มีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.26$, S.D. = 0.82) หรือพูดได้ว่า สตรีอาสาพัฒนา ยังไม่มีทัศนคติเชิงบวกหรือเชิงลบต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

หากพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะเห็นว่าข้อคำถามบางข้อที่สะท้อนให้เห็นทัศนคติเชิงบวก อันดับ 1 และอันดับ 2 คือ ทัศนคติที่เห็นว่าการวางแผนวางโครงการดำเนินงานพัฒนาชุมชน มีใช้ฝ่ายราชการเป็นผู้วางแผน ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.73) และเห็นว่างานพัฒนาชุมชนที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่ชุมชน ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นทัศนคติเชิงลบต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะทัศนคติที่มองว่า การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน ไม่ควรเป็นประชาชน ($\bar{x} = 2.01$, S.D. = 0.75)

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา เป็นการจัดการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาชุมชน 5 ประเภท ในชุมชนที่สตรีอาสาพัฒนาอาศัยอยู่ คือ โครงการหรือกิจกรรมการอบรมทรัพยากรเพื่อการผลิต โครงการและกิจกรรมพัฒนาอาชีพและรายได้ โครงการหรือกิจกรรมการจำหน่ายผลผลิตของคนในชุมชน โครงการหรือกิจกรรมด้านการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน และโครงการหรือกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

ในโครงการหรือกิจกรรมแต่ละประเภท พิจารณามีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม คือ ขั้นตอนการวางแผนโครงการ (ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์และวางโครงการ) ขั้นตอนการดำเนินงานหรือการปฏิบัติการ ขั้นตอนการรับประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรม และขั้นตอนการติดตามประเมินผลโครงการ/กิจกรรม

ดังนั้น การวัดระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา จึงทำการวัดทั้งสองมิติ (มิติด้านโครงการหรือกิจกรรม และมิติด้านขั้นตอนการดำเนินโครงการ/กิจกรรม) โดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นมาตรวัดแบบอันตรภาคชั้น (interval scale) จำนวน 20 ข้อ แต่ละข้อมี 5 ตัวเลือก ตามระดับการเข้าไปมีส่วนร่วม และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วม มากที่สุด	ค่าคะแนน = 5
ระดับการมีส่วนร่วม มาก	ค่าคะแนน = 4
ระดับการมีส่วนร่วม ปานกลาง	ค่าคะแนน = 3
ระดับการมีส่วนร่วม น้อย	ค่าคะแนน = 2
ระดับการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด	ค่าคะแนน = 1

ส่วนการแปลผลการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ทั้งแต่ละประเภท และภาพรวม จะใช้เกณฑ์ ดังนี้

ระดับคะแนน	ความหมาย
0.01 – 1.49	ไม่มีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน
1.50 – 2.49	มีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนระดับน้อย
2.50 – 3.49	มีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนระดับปานกลาง
3.50 – 4.49	มีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนระดับสูง
4.50 – 5.00	มีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนระดับสูงมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนากลุ่ม ตัวอย่าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 352 คน ปรากฏผล ดังนี้

4.1 การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนโดยภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ทั้ง 2 มิติ คือ ด้านโครงการหรือกิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วม กับมิติด้านขั้นตอนดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วม แล้วนำมาจำแนกจำนวนร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา ตามระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ได้ผลลัพธ์ดังข้อมูล ตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของสตรีอาสาพัฒนา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน	สตรีอาสาพัฒนา	
	จำนวน	ร้อยละ
ระดับสูงมาก	48	13.7
ระดับสูง	108	30.7
ระดับปานกลาง	87	24.7
ระดับน้อย	43	12.2
ไม่มีส่วนร่วม	66	18.7
รวม	352	100

$$\bar{x} = 3.07, S.D. = 1.32$$

จากข้อมูลในตารางที่ 4.9 จะเห็นว่าภาพโดยรวมของสตรีอาสาพัฒนาในกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน เท่ากับ 3.07 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.32

เมื่อจำแนกกลุ่มตามระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนพบว่า สตรีอาสาพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถูกจัดอยู่ในกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ในระดับสูงขึ้นไป ประมาณร้อยละ 44.4 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนสตรีอาสาพัฒนาที่มีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนน้อย จนแทบไม่มีส่วนร่วมมีถึงร้อยละ 18.7 และอีกร้อยละ 12.2 จัดอยู่ในกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ระดับน้อย ของสตรีอาสาพัฒนาในกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนรายโครงการหรือกิจกรรม

หากพิจารณาเชิงเปรียบเทียบว่าโครงการหรือกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนใด ที่สตรีอาสาพัฒนาในกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุด สามารถพิจารณาได้จากผลการวิเคราะห์ ปรากฏในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม โครงการหรือกิจกรรม

โครงการ/กิจกรรม	\bar{x}	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
การอบรมทรัพย์สินเพื่อการผลิต	3.11	1.24	ปานกลาง
การพัฒนาอาชีพและรายได้	3.06	1.24	ปานกลาง
การจำหน่ายผลผลิต	3.09	1.27	ปานกลาง
สาธารณสุขปโภคพื้นฐาน	3.01	1.59	ปานกลาง
สิ่งแวดล้อมชุมชน	3.08	1.28	ปานกลาง
รวม	3.07	1.32	ปานกลาง

จากข้อมูลในตารางที่ 4.10 จะเห็นว่าสตรีอาสาพัฒนาในกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน จำแนกตามโครงการ/กิจกรรม ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมเท่ากับ 3.07 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.32 ทั้งนี้โครงการ/กิจกรรมที่ระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด ได้แก่ การอบรมทรัพย์สินเพื่อการผลิต ($\bar{x} = 3.11$, S.D. = 1.24) และระดับการมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ โครงการ/กิจกรรม สาธารณูปโภคพื้นฐาน ($\bar{x} = 3.01$, S.D. = 1.59)

4.3 การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนในแต่ละขั้นตอน

การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาในกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หากพิจารณาการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม คือ ขั้นตอนการวางแผนโครงการ (ศึกษาข้อมูล ริเริ่ม และวางโครงการ) ขั้นตอนการดำเนินงานหรือปฏิบัติการ ขั้นตอนการรับประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรม และขั้นตอนการติดตามประเมินผลโครงการ/กิจกรรม ได้ผลลัพธ์ดังข้อมูลตามตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา จำแนกตามขั้นตอนของการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

ขั้นตอนการดำเนินโครงการ/กิจกรรม	\bar{x}	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
ขั้นตอนการวางแผนโครงการ	2.96	1.34	ปานกลาง
ขั้นตอนการดำเนินงานหรือปฏิบัติการ	3.22	1.25	ปานกลาง
ขั้นตอนรับผลประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรม	3.61	1.19	สูง
ขั้นตอนติดตามประเมินผลโครงการ/กิจกรรม	2.49	1.06	น้อย
รวม	3.07	1.21	ปานกลาง

$$\bar{x} = 3.07 \quad S.D. = 1.20$$

จากข้อมูลในตารางที่ 4.11 จะเห็นว่าสตรีอาสาพัฒนาในกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามขั้นตอนของการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม มีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ยปานกลาง โดยมีค่า $\bar{x} = 3.07$, S.D. = 1.20 ส่วนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ/กิจกรรมสูงสุด คือ ขั้นตอนรับผลประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรม มีส่วนร่วมในระดับสูง โดยมีค่า $\bar{x} = 3.61$, S.D. = 1.19 ขั้นตอนที่สตรีอาสาพัฒนามีส่วนร่วมต่ำสุด คือ ขั้นตอนการติดตามประเมินผล มีส่วนร่วมในระดับน้อย โดยมีค่า $\bar{x} = 2.49$, S.D. = 1.06 ส่วนขั้นตอนวางแผนโครงการ และขั้นตอนการดำเนินงานหรือปฏิบัติการ มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

ตอนที่ 5 ปัญหาอุปสรรคของสตรีอาสาพัฒนาในการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ปัญหาอุปสรรค ตามความคิดเห็นของสตรีอาสาพัฒนาในกลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาในงานพัฒนาชุมชน จึงมีการจัดระดับความรุนแรงของปัญหา โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นมาตรวัดแบบอันตรภาคชั้น (interval scale) จำนวน 15 ข้อ แต่ละข้อมี 5 ตัวเลือกตามระดับความรุนแรงของปัญหา อุปสรรค โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วม มากที่สุด	ค่าคะแนน = 5
ระดับการมีส่วนร่วม มาก	ค่าคะแนน = 4
ระดับการมีส่วนร่วม ปานกลาง	ค่าคะแนน = 3
ระดับการมีส่วนร่วม น้อย	ค่าคะแนน = 2
ระดับการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด	ค่าคะแนน = 1

ส่วนการแปลผล ระดับความรุนแรงของปัญหา/อุปสรรค ของสตรีอาสาพัฒนา
กลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ในเกณฑ์ ดังนี้

ระดับคะแนน	ความหมาย
0.01 – 1.49	มีปัญหา/อุปสรรคน้อยที่สุด
1.50 – 2.49	มีปัญหา/อุปสรรคน้อย
2.50 – 3.49	มีปัญหา/อุปสรรคปานกลาง
3.50 – 4.49	มีปัญหา/อุปสรรคมาก
4.50 – 5.00	มีปัญหา/อุปสรรคมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา/อุปสรรค ตามความคิดเห็นของสตรีอาสาพัฒนา
กลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 352 คน ปรากฏผลตามตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ระดับความรุนแรงและปัญหา/อุปสรรคของสตรีอาสาพัฒนา
กลุ่มตัวอย่าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ปัญหา/อุปสรรค	\bar{x}	S.D.	ระดับความรุนแรง ของปัญหา/อุปสรรค
1. เจ้าหน้าที่มักขอความร่วมมือจากสตรีอาสาพัฒนา ให้ช่วยทำกิจกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
2. หน่วยงานภายนอกมีกิจกรรมมากมายที่ต้องการ ความร่วมมือจากสตรีอาสาพัฒนาทำให้ไม่มีเวลา เพียงพอจะตอบสนองได้	5.00	0.00	มากที่สุด
3. กิจกรรมพัฒนาอาชีพและรายได้จะประสบปัญหา ด้านการตลาด	4.76	0.43	มากที่สุด
4. ขาดงบประมาณสนับสนุนงานพัฒนา	4.63	0.73	มากที่สุด
5. ค่านิยม วัฒนธรรมในชุมชน ให้การสนับสนุนผู้ชาย มากกว่าผู้หญิง	3.97	0.25	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ปัญหา/อุปสรรค	\bar{x}	S.D.	ระดับความรุนแรง ของปัญหา/อุปสรรค
6. สตรีมีปัญหาต้องรับผิดชอบงานในครอบครัว	3.76	0.66	มาก
7. ไม่ค่อยมีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในงานพัฒนาชุมชน	3.48	1.02	มาก
8. ลักษณะการประกอบอาชีพ เช่น เป็นลูกจ้าง ผู้ใช้แรงงาน ไม่มีเวลาที่จะมีส่วนร่วมใน กระบวนการทำงานพัฒนา	3.36	0.50	ปานกลาง
9. การคมนาคมเป็นปัญหา อุปสรรค	3.08	1.14	ปานกลาง
10. เวลาประชุมผู้หญิงมักมาประชุมน้อยกว่าผู้ชาย	2.75	0.44	ปานกลาง
11. การเลือกกรรมการต่าง ๆ ผู้หญิงมักจะเลือกผู้ชาย เป็นตัวแทน	2.49	0.50	น้อย
12. ในการประชุมส่วนใหญ่ผู้ชายจะเป็นผู้แสดง ความคิดเห็นไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้แสดง ความคิดเห็น	2.39	0.51	น้อย
13. ที่นั่งในที่ประชุมมักเป็นอุปสรรคต่อการแสดง ความคิดเห็นทั้งนี้มีส่วนมาจากการจัดผู้ชายมัก จะนั่งแถวหน้า ผู้หญิงมักจะนั่งแถวหลัง	2.27	0.50	น้อย
14. บางครั้งมีโอกาสดังความคิดเห็น แต่มักไม่ได้รับ ความสนใจจากที่ประชุม	2.26	0.46	น้อย
15. การเลือกกรรมการต่าง ๆ ผู้ชายมักเลือกผู้ชาย ด้วยกันเองเป็นผู้แทน	2.25	0.44	น้อย
รวม	3.41	0.51	ปานกลาง

จากข้อมูลในตารางที่ 4.12 พบว่าปัญหา/อุปสรรค ต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนากลุ่มตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความรุนแรงระดับปานกลาง โดยมีค่า $\bar{x} = 3.41$, S.D. = 0.51 โดยหากพิจารณาเป็นรายข้อมีความรุนแรง ระดับมากที่สุด 4 ข้อ คือ เจ้าหน้าที่มักขอความร่วมมือจากสตรีอาสาพัฒนาให้ช่วยทำกิจกรรม และ

หน่วยงานภายนอกมีกิจกรรมมากมายที่ต้องการความร่วมมือจากสตรีอาสาพัฒนาให้ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะตอบสนองได้ โดยมี 2 ข้อ มีค่า $\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00 เท่ากัน ส่วนอีก 2 ข้อ คือ กิจกรรมพัฒนาอาชีพและรายได้จะประสบปัญหาด้านการตลาด และขาดงบประมาณสนับสนุนการพัฒนา โดยมีค่า $\bar{x} = 4.76$, S.D. = 0.43 และ $\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.73 ตามลำดับ

สำหรับสิ่งที่เป็นปัญหา/อุปสรรค ระดับมาก ได้แก่ ค่านิยม วัฒนธรรมของสังคมในชุมชนให้การสนับสนุนผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ปัญหาสตรีต้องรับผิดชอบงานในครอบครัว โดยมีค่า $\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.25 และ $\bar{x} = 3.76$, S.D. = 0.66 ตามลำดับ นอกจากนี้ การไม่ค่อยมีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนก็เป็นปัญหา/อุปสรรค ในระดับมากเช่นกัน โดยมีค่า $\bar{x} = 3.48$, S.D. = 1.02

ส่วนที่เป็นปัญหา/อุปสรรค ระดับปานกลาง ได้แก่ ลักษณะการประกอบอาชีพ เช่น เป็นลูกจ้าง ผู้ใช้แรงงาน ทำให้ไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน การคมนาคมเป็นปัญหา/อุปสรรค และเวลาประชุมผู้หญิงมักมาประชุมน้อยกว่าผู้ชาย ตามลำดับ นอกจากนั้นเป็นปัญหา/อุปสรรค ระดับน้อย ได้แก่ การเลือกกรรมการต่าง ๆ ผู้หญิงมักจะเลือกผู้ชายเป็นตัวแทน ในการประชุมส่วนใหญ่จะเป็นผู้แสดงความคิดเห็น ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ผู้หญิงแสดงความคิดเห็น ที่นั่งในที่ประชุมมักเป็นอุปสรรคต่อการแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากการจัดที่นั่งผู้ชายมักจะนั่งแถวหน้า ผู้หญิงมักจะนั่งแถวหลัง การแสดงความคิดเห็นบางครั้งมักไม่ได้รับความสนใจจากที่ประชุม และการเลือกกรรมการต่าง ๆ ผู้ชายมักเลือกผู้ชายด้วยกันเองเป็นตัวแทน

ตอนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานงานวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ได้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ดังนี้

1. ปัจจัยภูมิหลังของสตรีอาสาพัฒนา ซึ่งได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ และรายได้ครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาชุมชน
2. ปัจจัยทางด้านสังคมของสตรีอาสาพัฒนา ซึ่งได้แก่ ประสบการณ์ฝึกอบรมดูงาน ประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ประสบการณ์ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา
3. ปัจจัยด้านทัศนคติของสตรีอาสาพัฒนา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

สำหรับการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ โดยใช้ไคสแควร์ (Chi Square) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังนี้

6.1 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ในที่นี้ผู้วิจัยแบ่งตัวแปรอายุและระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนากลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มย่อยโดยอายุ จำแนกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่ม 16 - 25 ปี กลุ่ม 26 - 35 ปี กลุ่ม 36 - 45 ปี กลุ่ม 46 - 55 ปี และกลุ่ม 56 ปีขึ้นไป แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุและระดับการมีส่วนร่วม ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

ช่วงอายุ	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม	
16 - 25 ปี	2 (0.6)	7 (2.0)	6 (1.8)	2 (2.6)	5 (1.4)	22 (6.3)
26 - 35 ปี	13 (3.7)	27 (7.7)	21 (5.9)	9 (2.6)	18 (5.1)	88 (25.1)
36 - 45 ปี	13 (3.7)	31 (8.8)	26 (7.4)	14 (3.9)	16 (4.5)	100 (28.3)
46 - 55 ปี	13 (3.7)	30 (8.5)	24 (6.8)	12 (3.4)	19 (5.4)	98 (27.8)
56 ปีขึ้นไป	7 (2.0)	13 (3.7)	10 (2.8)	6 (1.7)	8 (2.3)	44 (12.5)
รวม	48 (13.7)	108 (30.)	87 (24.7)	43 (12.2)	66 (18.7)	352 (100)

$$\chi^2 = 2.426$$

$$\text{sig} = 1.000$$

ตารางที่ 4.13 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 2.426 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติคำนวณได้เท่ากับ 1.0 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด คือ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า

อายุของสตรีอาสาพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ผู้วิจัย ได้แบ่งตัวแปรด้านระดับการศึกษา และระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ของสตรีอาสาพัฒนา ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และกลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

ระดับการศึกษา	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม	
ประถมศึกษา	41 (11.6)	90 (25.6)	72 (20.5)	35 (9.9)	56 (15.9)	294 (83.5)
มัธยมศึกษาขึ้นไป	8 (2.2)	18 (5.1)	15 (4.2)	9 (2.5)	9 (2.5)	58 (16.5)
รวม	49 (13.8)	108 (30.7)	87 (24.7)	65 (18.4)	65 (18.4)	352 (100)

$$\chi^2 = 1.735$$

$$\text{sig} = 0.98$$

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 1.735 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่คำนวณได้เท่ากับ 0.98 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด คือ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ระดับการศึกษาของสตรีอาสาพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

6.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการสมรสกับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

สถานภาพการสมรสและระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัย ได้แบ่งตัวแปรด้านสถานภาพสมรสเป็น 2 กลุ่ม คือ โสด และแต่งงานแล้ว แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการสมรสและระดับการมีส่วนร่วม
ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

สถานภาพการสมรส	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน			รวม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
โสด	12 (3.4)	7 (1.9)	9 (2.6)	28 (7.9)
แต่งงานแล้ว	144 (40.9)	82 (23.9)	98 (27.8)	324 (92.1)
รวม	156 (44.3)	89 (25.3)	107 (30.4)	352 (100)

$$\chi^2 = 7.097$$

$$\text{sig} = 0.526$$

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 7.097 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.526 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด คือ 0.05 จึงสรุปได้ว่าสถานภาพทางการสมรสของสตรีอาสาพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

6.4 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรด้านอาชีพและระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาออกเป็นกลุ่มย่อย จำแนกออกเป็น 5 กลุ่มอาชีพ คือ เกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ประกอบธุรกิจ และพนักงานบริษัทเอกชน แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและระดับการมีส่วนร่วม ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

อาชีพ	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม	
เกษตรกร	30 (8.5)	73 (20.7)	59 (16.5)	20 (5.6)	50 (14.2)	232 (65.9)
ค้าขาย	9 (2.6)	17 (4.8)	15 (4.3)	12 (3.4)	7 (2.0)	60 (17.1)
รับจ้างทั่วไปพนักงานบริษัท	2 (1.7)	11 (4.6)	7 (2.1)	7 (2.1)	5 (1.4)	36 (10.2)
ประกอบธุรกิจ	3 (0.9)	7 (2.0)	6 (1.8)	4 (1.1)	4 (1.1)	24 (6.8)
พนักงานบริษัทเอกชน	1 (0.3)	2 (0.6)	1 (0.3)	1 (0.3)	1 (0.3)	6 (1.7)
รวม	48 (13.7)	108 (30.7)	87 (24.7)	43 (12.2)	66 (18.7)	352 (100)

$$\chi^2 = 11.621$$

$$\text{sig} = 0.770$$

จากข้อมูลในตารางที่ 4.16 พบว่าค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 11.621 และค่านัยสำคัญทางสถิติคำนวณได้เท่ากับ 0.770 ซึ่งมากกว่าระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า อาชีพของสตรีอาสาพัฒนาไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ของสตรีอาสาพัฒนา

6.5 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ครัวเรือนกับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านรายได้ของครัวเรือน และระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ผู้วิจัยได้จำแนกรายได้ของครัวเรือนสตรีอาสาพัฒนา ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ รายได้ระหว่าง 20,000 – 40,000 บาท/ปี รายได้ระหว่าง 40,001 – 60,000 บาท/ปี และรายได้มากกว่า 60,001 บาท/ปีขึ้นไป แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ครัวเรือนและระดับการมีส่วนร่วม
ในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

รายได้ครัวเรือน (บาท/ปี)	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม	
20,000 – 40,000	27 (7.7)	60 (17.0)	49 (13.9)	25 (7.1)	37 (10.5)	198 (56.2)
40,001 – 60,000	14 (3.9)	39 (11.1)	29 (8.3)	15 (4.3)	25 (7.0)	122 (34.6)
มากกว่า 60,001 บาทขึ้นไป	7 (2.1)	9 (2.6)	9 (2.6)	3 (2.9)	4 (1.1)	32 (9.2)
รวม	48 (13.7)	108 (30.7)	87 (24.7)	43 (12.2)	66 (18.7)	352 (100)

$\chi^2 = 9.900$

sig = 0.872

จากข้อมูลในตารางที่ 4.17 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 9.900 และค่านัยสำคัญทางสถิติที่คำนวณเท่ากับ 0.872 ซึ่งมากกว่าระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด คือ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่ารายได้ครัวเรือนของสตรีอาสาพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

6.6 ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ฝึกอบรมดูงานกับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ในที่นี้ ผู้วิจัยแบ่งตัวแปรด้านประสบการณ์ฝึกอบรมดูงาน และระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มมีประสบการณ์มาก 9 – 12 ครั้ง/2 ปี กลุ่มมีประสบการณ์ปานกลาง 5 – 8 ครั้ง/2 ปี และกลุ่มมีประสบการณ์น้อย 1 – 4 ครั้ง/2 ปี แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ฝึกอบรมดูงานและระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

ประสบการณ์ฝึกอบรมดูงาน	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม	
ประสบการณ์น้อย	17 (4.8)	34 (9.7)	27 (7.4)	11 (3.0)	18 (5.1)	107 (30.4)
ประสบการณ์ปานกลาง	11 (3.0)	25 (7.1)	21 (6.2)	11 (3.0)	17 (5.0)	85 (24.1)
ประสบการณ์มาก	20 (5.9)	49 (13.9)	39 (11.1)	21 (6.2)	31 (8.6)	160 (45.5)
รวม	48 (13.7)	108 (30.7)	87 (24.7)	43 (12.2)	66 (18.7)	352 (100)

$$\chi^2 = 1.474$$

$$\text{sig} = 0.993$$

จากข้อมูลในตารางที่ 4.18 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 1.474 และค่านัยสำคัญทางสถิติคำนวณได้เท่ากับ 0.993 ซึ่งมากกว่าระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด คือ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประสบการณ์ฝึกอบรมดูงานของสตรีอาสาพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

6.7 ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนกับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ผู้วิจัยได้จำแนกตัวแปรด้านประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาชุมชน และระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนบ่อยครั้ง (ปีละ 17 - 24 ครั้ง) กลุ่มที่ทำงานกับผู้นำชุมชนเป็นบางครั้ง (ปีละ 9-16 ครั้ง) และกลุ่มที่ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนน้อยมาก (ปีละ 1 - 8 ครั้ง) แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนและระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

ประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม	
บ่อยครั้ง (ปีละ 17-24 ครั้ง)	23 (6.5)	52 (14.8)	41 (11.6)	22 (6.3)	34 (9.7)	172 (48.9)
เป็นบางครั้ง (ปีละ 9-16 ครั้ง)	11 (3.1)	26 (7.4)	21 (6.0)	12 (3.4)	16 (4.5)	86 (24.4)
น้อยมาก (ปีละ 2 - 8 ครั้ง)	14 (4.0)	30 (8.5)	25 (7.1)	9 (2.6)	16 (4.5)	94 (26.7)
รวม	48 (13.6)	108 (30.7)	87 (24.7)	43 (12.3)	66 (18.7)	352 (100)

$\chi^2 = 1.459$

sig = 0.993

จากข้อมูลในตารางที่ 4.19 พบว่าค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 1.459 และค่านัยสำคัญทางสถิติที่คำนวณได้เท่ากับ 0.993 ซึ่งมากกว่าระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด คือ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าประสบการณ์ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

6.8 ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้จำแนกตัวแปรด้านประสบการณ์ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐของสตรีอาสาพัฒนา และระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบ่อยครั้ง (ปีละ 17-24 ครั้ง) กลุ่มที่ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบางครั้ง (ปีละ 9-16 ครั้ง) และกลุ่มที่ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐน้อยมาก (ปีละ 1 - 8 ครั้ง) แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ผลการทำสอบความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
และระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

ประสบการณ์ทำงานร่วมกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม	
บ่อยครั้ง (ปีละ 17-24 ครั้ง)	32 (9.0)	74 (21.0)	58 (16.4)	29 (8.2)	47 (13.3)	243 (68.8)
เป็นบางครั้ง (ปีละ 9-16 ครั้ง)	3 (0.9)	4 (1.2)	4 (1.2)	4 (1.2)	3 (0.9)	3 (0.9)
น้อยมาก (ปีละ 2 - 8 ครั้ง)	13 (3.7)	29 (8.2)	24 (6.8)	9 (2.6)	16 (4.5)	91 (25.8)
รวม	48 (13.7)	108 (30.7)	87 (24.7)	43 (12.2)	66 (18.7)	352 (100)

$$\chi^2 = 2.995$$

$$\text{sig} = 0.935$$

จากข้อมูลในตารางที่ 4.20 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 2.995 และค่านัยสำคัญทางสถิติคำนวณได้เท่ากับ 0.935 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด คือ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าประสบการณ์ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐของสตรีอาสาพัฒนาไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

6.9 ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกกับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ผู้วิจัยได้จำแนกตัวแปรการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกต่อสตรีอาสาพัฒนาและระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกบ่อยครั้ง (ปีละ 17-24 ครั้ง) กลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกบางครั้ง (ปีละ 9-16 ครั้ง) กลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกน้อยมาก (ปีละ 1 - 8 ครั้ง) แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

การสนับสนุนจาก หน่วยงานภายนอก	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม	
บ่อยครั้ง (ปีละ 17-24 ครั้ง)	22 (6.3)	50 (14.2)	41 (11.6)	20 (5.7)	33 (9.4)	166 (47.2)
เป็นบางครั้ง (ปีละ 9-16 ครั้ง)	11 (3.1)	26 (7.4)	21 (6.0)	12 (3.4)	16 (4.5)	86 (24.4)
น้อยมาก (ปีละ 2 - 8 ครั้ง)	15 (4.2)	32 (9.1)	25 (7.1)	11 (3.1)	17 (4.9)	100 (28.4)
รวม	48 (13.6)	108 (30.7)	87 (24.7)	43 (12.2)	66 (18.8)	352 (100)

$\chi^2 = 0.900$

sig = 0.999

จากข้อมูลในตารางที่ 4.21 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.900 และค่านัยสำคัญทางสถิติคำนวณได้เท่ากับ 0.999 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด คือ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกต่อสตรีอาสาพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

6.10 ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวกับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้จำแนกการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวของสตรีอาสาพัฒนา และระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวมาก กลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวปานกลาง และกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวน้อย แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวและระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

การสนับสนุนทางสังคม ของครอบครัว	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม	
มาก	12 (3.3)	65 (18.5)	2 (0.6)	9 (2.6)	5 (1.5)	93 (26.5)
ปานกลาง	30 (9.5)	40 (11.3)	68 (19.4)	12 (3.3)	13 (4.5)	166 (47.0)
น้อย	3 (0.9)	3 (0.9)	17 (4.7)	22 (6.3)	48 (13.7)	93 (26.5)
รวม	48 (13.7)	108 (30.7)	87 (24.7)	43 (12.2)	66 (18.7)	352 (100)

$$\chi^2 = 2.050$$

$$\text{sig} = 0.990$$

จากข้อมูลในตารางที่ 4.22 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 2.050 และค่านัยสำคัญทางสถิติคำนวณได้เท่ากับ 0.990 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนด คือ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวต่อสตรีอาสาพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

6.11 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมกับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้จำแนกตัวแปรด้านทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม และระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา เป็น 3 กลุ่ม คือ ทัศนคติเชิงบวก ทัศนคติเป็นกลาง และทัศนคติเชิงลบ แล้วนำมาทดสอบไคสแควร์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมและระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน					รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม	
เชิงบวก	36 (10.25)	60 (17.08)	6 (1.70)	3 (0.85)	4 (1.15)	109 (30.97)
เป็นกลาง	6 (1.70)	44 (12.49)	60 (17.04)	3 (0.85)	3 (0.85)	116 (32.95)
เชิงลบ	6 (1.70)	4 (1.13)	21 (5.96)	37 (10.50)	59 (16.76)	127 (36.08)
รวม	48 (13.54)	108 (30.46)	87 (24.52)	43 (12.12)	66 (18.66)	352 (100)

$\chi^2 = 442.420$

sig = 0.001

จากข้อมูลในตารางที่ 4.23 พบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 442.420 และค่านัยสำคัญทางสถิติคำนวณได้เท่ากับ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดคือ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนา ในงานพัฒนาชุมชน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยทางด้านสังคมและปัจจัยด้านทัศนคติกับการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนา ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนา โดยกำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้ (1) ปัจจัยภูมิหลัง ซึ่งคือ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพการสมรส รายได้ของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน (2) ปัจจัยด้านสังคม คือ ประสบการณ์ในการศึกษาอบรม การทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน การทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน และ (3) ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชนทั้ง 16 อำเภอในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีจำนวนประชากร (N) ทั้งหมด 13,341 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง (n) จำนวน 352 คน ส่วนวิธีการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบโควต้า เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำหนังสือขออนุมัติจากพัฒนาการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมทั้งทำหนังสือขอความร่วมมือจากพัฒนาการอำเภอทุกอำเภอ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขณะเดียวกัน ผู้ศึกษาพร้อมด้วยผู้ช่วยวิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งนี้ด้วยตนเองอีกด้วย สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไคสแควร์ เพื่อวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ผลการสำรวจภาคสนาม สรุปได้ดังนี้

1.1 ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นสตรีอาสาพัฒนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 26 – 45 ปีมากกว่ากลุ่มอายุอื่นคือร้อยละ 53.4 และจบการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา สถานภาพการสมรสของสตรีอาสาพัฒนานั้นส่วนใหญ่แต่งงานแล้วและอยู่ร่วมกัน อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตร มีรายได้ระหว่าง 20,000 – 40,000 บาทต่อปี เป็นจำนวนมากที่สุด สตรีอาสาพัฒนามักจะดำรงตำแหน่งสมาชิก อบต. และกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในด้านการศึกษาดูงานฝึกอบรม ด้านการพัฒนาชุมชนนั้น สตรีอาสาพัฒนาทุกคนผ่าน ประสบการณ์ดังกล่าวทุกคน นอกจากนี้ส่วนใหญ่เข้าร่วมทำงานกับผู้นำชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเป็นประจำ

1.2 การได้รับความสนับสนุนทางสังคมของสมาชิกในครอบครัว

ผลการศึกษาปรากฏว่า สตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชนได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวระดับมาก ได้แก่ ช่วยเหลือภารกิจทางบ้านจึงทำให้มีเวลาและการได้ถ่มถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วย สำหรับการสนับสนุนจากครอบครัวในระดับปานกลาง ได้แก่ การสนับสนุนด้านเงินทอง วัสดุ สิ่งของ ยานพาหนะ ให้กำลังใจ ชื่นชม ตลอดจนช่วยเหลือความจำเกี่ยวกับกิจกรรม รวมทั้งได้รับการยอมรับยกย่องจากคนในชุมชน

1.3 ทักษะต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

ผลการศึกษาปรากฏว่า สตรีอาสาพัฒนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนในทิศทางที่เห็นด้วยว่า การวางแผน วางโครงการ การปฏิบัติการตามแผน การรับผลประโยชน์ ประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่วนการติดตามประเมินผล สตรีส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติว่า การดำเนินการตรวจสอบผลการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ไม่ควรเป็นหน้าที่ของประชาชน

1.4 ระดับการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน

ผลการศึกษาปรากฏว่า ระดับการมีส่วนร่วมในทุกโครงการ/กิจกรรม อันได้แก่ การอบรมทรัพย์สินเพื่อการผลิต การพัฒนาอาชีพและรายได้ การจำหน่ายผลผลิต สาธารณูปโภคพื้นฐาน และกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับระดับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ขั้นตอนการรับผลประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรม มีระดับการมีส่วนร่วมสูง ส่วนขั้นตอนการดำเนินงานหรือปฏิบัติการ และขั้นตอนการติดตามประเมินผลโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับขั้นตอนในการวางแผนโครงการ มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำ

1.5 ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน

จากการศึกษา พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การที่หน่วยงานต่าง ๆ มีกิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือจากสตรีมาก ทำให้สตรีไม่มีเวลาเพียงพอในการเข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งกิจกรรมด้านพัฒนาอาชีพ และรายได้ จะประสบปัญหาการตลาด รวมทั้งการขาดงบประมาณในการสนับสนุนในการทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ส่วนปัญหาอุปสรรคที่รองลงมา ได้แก่ ค่านิยม วัฒนธรรมในชุมชนที่ให้การสนับสนุนบทบาทของผู้ชายมากกว่าสตรี การที่สตรีต้องรับผิดชอบงานในครอบครัว ส่วนปัญหาลักษณะการประกอบอาชีพเป็นลูกจ้าง พนักงานบริษัท และทางคมนาคมเป็นปัญหาอุปสรรคระดับปานกลาง

1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยด้านจิตลักษณะ กับระดับการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน

ผลการพิสูจน์สมมติฐาน ปรากฏผลโดยสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 สรุปผลการพิสูจน์สมมติฐาน

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม	χ^2	Sig
ปัจจัยภูมิหลัง		
อายุกับระดับการมีส่วนร่วม	2.426	1.000
การศึกษากับระดับการมีส่วนร่วม	1.735	0.980
สถานภาพการสมรสกับระดับการมีส่วนร่วม	7.097	0.526
อาชีพกับระดับการมีส่วนร่วม	11.621	0.770
รายได้กับระดับการมีส่วนร่วม	9.900	0.872
ปัจจัยด้านสังคม		
สถานภาพทางสังคมกับระดับการมีส่วนร่วม	6.184	1.000
ประสบการณ์ฝึกอบรมกับระดับการมีส่วนร่วม	1.474	0.993
การทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนกับระดับการมีส่วนร่วม	1.459	0.993
การทำงานกับเจ้าหน้าที่รัฐกับระดับการมีส่วนร่วม	2.995	0.935
การสนับสนุนจากภายนอกกับระดับการมีส่วนร่วม	0.900	0.999
การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวกับระดับการมีส่วนร่วม	2.050	0.990
ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม		
ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา	442.420	0.001

2. อภิปรายผลการศึกษา

ผลการพิสูจน์สมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้ศึกษาดังสมมติฐานการวิจัยว่า ปัจจัยภูมิหลังของสตรีอาสาพัฒนา มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ปัจจัยทางด้านสังคมของสตรีอาสาพัฒนา มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน และปัจจัยด้านทัศนคติของสตรีอาสาพัฒนา มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ปรากฏผลว่า การพิสูจน์ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ผู้ศึกษากำหนดไว้ที่ระดับ 0.05 ผลการทดสอบค่าไค - สแควร์ ปรากฏว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่คำนวณได้มีค่าสูงกว่า ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้านปัจจัยภูมิหลังของสตรีอาสาพัฒนา ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยทางสังคมซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประสบการณ์การฝึกอบรม ศึกษาดูงาน การทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ทั้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว กับตัวแปรตามคือ ระดับการมีส่วนร่วม ไม่มีความสัมพันธ์ ส่วนปัจจัยด้านทัศนคติมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1 ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของสตรีอาสาพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิรัตน์ สมสินทรัพย์ (2532, บทคัดย่อ) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม พบว่า ขั้นตอนรับผลประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรม อยู่ในระดับสูง และขั้นตอนการติดตามประเมินผลมีระดับการมีส่วนร่วมต่ำ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งพบว่า สตรีอาสาพัฒนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทัศนคติเชิงลบในการติดตามประเมินผลโครงการ/กิจกรรม ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า สตรียังคงมีทัศนคติว่าการติดตามประเมินผลคงเป็นหน้าที่ของภาครัฐ จึงอาจจะเป็นสาเหตุให้การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับต่ำ

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยทางสังคม และทัศนคติของสตรีอาสาพัฒนา กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

ผลการศึกษาปัจจัยภูมิหลัง ซึ่ง ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และรายได้ครัวเรือน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสา

พัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ พิษณุดา เรื่องเลข (2543 : 67 – 81) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมของครอบครัวเกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อายุ การศึกษา รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรี ส่วนปัจจัยด้านสังคม ซึ่งได้แก่ ประสบการณ์การฝึกอบรม ศึกษาคุณ ประสิทธิภาพทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ประสิทธิภาพทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ผลการศึกษาปรากฏว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา เช่น กรมการพัฒนาชุมชน (2529 : 1 – 3) รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะ กพสม. ที่พบว่า กพสม. ที่ได้รับการฝึกอบรมชี้แจงมากครั้ง จะเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในการพัฒนา ชนบทมาก นอกจากนั้นผลการศึกษาได้ขัดแย้งกับ ชื่น ศรีสวัสดิ์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท ศึกษากรณีบ้านคงเค็งกับบ้านชุมแสง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ การสมรส อาชีพ รายได้ การศึกษาอบรม การสนับสนุนทางสังคมของครอบครัว การให้ การช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การติดต่อหรือทำงานกับเจ้าหน้าที่ นอกจากนั้นแล้ว ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังขัดแย้งกับ วัชรารักษ์ เอี่ยมสะอาด (2538 : 1 – 2) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การติดต่อหรือ ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน การได้รับการฝึกอบรมหรือศึกษาเพิ่มเติม

สำหรับสมมติฐาน ที่ว่า ทักษะติดต่อการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า ทักษะติดต่อการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ซึ่งสอดคล้องกับ สุรพล กาญจนจิตร (2545 : 4) ได้สรุปหลักการทำงานของ พัฒนาการ ว่าปัจจัยที่มีส่วนกำหนดระดับของการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน ประการหนึ่ง คือ หลักยึดถือประจำใจ ทักษะติดต่อนั้น ๆ ต่อเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ Anello (1996 : 74) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและทัศนคติของครู และครูใหม่ที่มีต่อประสิทธิภาพ ของการนิเทศ ซึ่งพบว่า ครูต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังมากขึ้นในการนิเทศภายในโรงเรียน เนื่องจากครูรู้สึกพอใจในการนิเทศของโรงเรียน

ผู้ศึกษา จึงตั้งข้อสังเกตซึ่งเป็นข้อเท็จจริงประกอบการอภิปรายผลการศึกษา กล่าวคือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการพัฒนาคุณภาพสตรีมาตั้งแต่ปี 2527 จนกระทั่งปัจจุบัน

ระยะเวลากว่า 20 ปี ของการพัฒนาสตรี มีสตรีอาสาพัฒนา 13,347 คน มีคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และระดับหมู่บ้าน จนกระทั่งมีการก่อตั้งสมาคมผู้นำสตรีพัฒนาชุมชนไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนั้น การมีผลการศึกษานี้ปรากฏว่า ปัจจัยภูมิหลัง และปัจจัยด้านสังคมของสตรีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน อาจจะด้วยเหตุผลที่หน่วยงานภาครัฐ ได้มีโครงการ/กิจกรรม การพัฒนาส่งเสริมศักยภาพสตรีมานานกว่า 20 ปี และจากการศึกษาพบว่า สตรีกลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งทางสังคมมากกว่าร้อยละ 74.4 ขึ้นไป จึงน่าจะเป็นเหตุผลว่า การศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสตรีอาสาพัฒนากับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน

2.3 ข้อจำกัดการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ดังนั้นเครื่องมือและวิธีการวิจัยจึงเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ด้วยข้อจำกัดเรื่องเวลา ทรัพยากร และกำลังคน จึงมีอาจใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเจาะลึก เพื่ออธิบายถึงเหตุปัจจัยบางประการที่การวิจัยเชิงปริมาณมีอาจเข้าถึงซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ต้องอาศัยระยะเวลา และการเข้าร่วมแบบสังเกตการณ์ (participative observation) ของนักวิจัย

2.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

2.4.1 การศึกษาวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมงานพัฒนาชุมชนนั้น ขั้นตอนการรับผลประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรม การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง แต่ขั้นตอนการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับต่ำ จึงเสนอแนะให้หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรี ทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติได้ตระหนัก และให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้สตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน

2.4.2 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนา ฉะนั้น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาสตรี ได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องของสตรีในการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ การมีส่วนร่วมไม่ใช่การขอความร่วมมือ ประโยชน์และความสำคัญของการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อตัวสตรีเอง ต่อครอบครัว และต่อชุมชน/ประเทศชาติ

2.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.5.1 ควรทำการศึกษา วิจัย เชิงคุณภาพ (qualitative research) ให้ได้ข้อมูลเจาะลึก เพื่ออธิบายถึงปัจจัยบางประการที่การวิจัยเชิงปริมาณมีอาจเข้าถึงข้อมูลเชิงคุณภาพได้ ซึ่งอาจจะได้ข้อมูลหรือปัจจัยเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในโอกาสต่อไป

2.5.2 ควรศึกษา วิจัย รูปแบบการทำงานพัฒนาชุมชนของสตรีอาสาพัฒนาในรูปแบบของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) เพื่อให้ได้รูปแบบที่สามารถเป็นต้นแบบหรือตัวอย่างในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาในงานพัฒนาชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน (2528) คู่มือการพัฒนาสตรีและเด็ก กรุงเทพมหานคร ศรีเคษา
..... (2529) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีในการพัฒนาชนบท :
ศึกษาเฉพาะ กพสม. กรุงเทพมหานคร เพิ่มเสริมกิจ
- (2534) คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสต.)
กรุงเทพมหานคร เพิ่มเสริมกิจ
- (2548) รายงานการวิจัยทิศทางพัฒนาชุมชนไทยในอนาคต กรุงเทพมหานคร
บีทีเอสเพรส
- ชาติยา กรณสูตร (ม.ป.ป.) สถานภาพและบทบาทสตรี กรุงเทพมหานคร คณะทำงาน
วางแผนพัฒนาสตรีระยะยาว
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526) การบริหารการพัฒนาชนบท กรุงเทพมหานคร โอเคียนสโตร์
- จิรพรรณ กาญจนจิตรรา (2528) การพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร หอรัตนชัยการพิมพ์
- ชินรัตน์ สมสืบ (2532) การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชื่น ศรีสวัสดิ์ (2532) “การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีบ้านคงเค็ง
และบ้านชุมแสง อำเภององพะจันท์สุรินทร์” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตมหาสารคาม
- ชัชณะ รุ่งปัจฉิม (2543) “ความเชื่อว่าชายเป็นใหญ่” วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช 13, 3
(กันยายน – ธันวาคม 2543) : 67 – 70
- ดิเรก เต็งจำรูญ (2525) การพัฒนาชนบทไทย กรุงเทพมหานคร ศักดิ์โสภากการพิมพ์
- ดิเรก ก้อนกลีบ และจิระ กาญจนภักดี (2537) การพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาชนบทแนวใหม่
กรุงเทพมหานคร ศิริกุลการพิมพ์
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ “บรรณาธิการ” (2527) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
กรุงเทพมหานคร ศักดิ์โสภากการพิมพ์
- ทศพล กฤตยพิสิฐ (2538) “การมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อโครงการกิจกรรมพัฒนา
ตามแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินทองหนองจอก”
วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- นเรศ สงเคราะห์สุข (2541) จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ เชียงใหม่ สำนักงานโครงการพัฒนา
ที่สูงไทย
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศ (2527) กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน
พัฒนาชุมชน นครปฐม มหาวิทยาลัยมหิดล
- บุญเสริม หุตะแพทย์ (2545) “แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชายหญิง” ใน ประมวลสาระ
ชุดวิชาการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ หน้าที่ 11 หน้า 20 – 24, 34 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
- ปรีชา สุกใส (2541) หลักการพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
- ปรีดี โชติช่วง (2536) การพัฒนาชุมชนและการบริหารงานพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร
บพิศการพิมพ์
- พรพิไล ถม้งรักษ์ศักดิ์ (2539) ปรัชญาผู้หญิง กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พิชดา เรืองเดช (2543) “ปัจจัยที่มีผลการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมอาชีพเสริมครอบครัว
เกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษารพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ อำเภอค้อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปัจจุบันในประเทศไทย นครปฐม มหาวิทยาลัยมหิดล
- ไพลิน สุภกิจวิเลขาการ (2542) ทิศทางการพัฒนาสตรีสหกรณ์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ม.ป.ท.
- ภาณี บุญยเกื้อกูล (2534) “การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมเกษตรของภรรยาเกษตรกร :
ครอบครัวเกษตรกรผู้ปลูกฝ้ายในอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์
ปริญญาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท กรุงเทพมหานคร
ไทยอนุเคราะห์ไทย
- _____ (2534) การพัฒนาชนบทจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ กรุงเทพมหานคร บางกอกบลิ๊อค
ราชบัณฑิตยสถาน (2525) พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ – ไทย กรุงเทพมหานคร
รุ่งศิลป์การพิมพ์
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ (2531) การพัฒนาชนบทไทย – เยอรมัน กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- วัชรารักษ์ เอี่ยมสะอาด (2538) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร
- วิรัช สมสินทรัพย์ (2532) “การมีส่วนร่วมของสตรีกิจกรรมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในอำเภอบางเลน จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- ศรีสว่าง พัววงษ์แพทย์ (2537) “สภาพปัญหาโดยรวมของครอบครัวไทย” วารสารประชาสงเคราะห์ 37, (พฤษภาคม - มิถุนายน) : 46 - 47
- ศิริ เกิดอินทร์ (2541) กิจกรรมการพัฒนาศตรีในงานพัฒนาชุมชนในทัศนคติของนักบริหาร นักวิชาการและนักปฏิบัติการพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร บางกอกบล๊อค
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2540) ระเบียบวิจัยทางสังคมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เลี้ยงช้าง
- สุธิดา ทองสิน วิจิตรานนท์ และเมทินี พงษ์เวช (2545) “มิติชายหญิงด้านเศรษฐกิจ” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการศึกษามหาบัณฑิตชายหญิง* หน่วยที่ 8 หน้า 80 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2537) *นโยบายและแผนพัฒนาศตรีระยะยาว (2535 - 2545)* กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท.
- สำนักนายกรัฐมนตรี (2544) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานสตรีแห่งชาติ (2545) *เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการจัดทำรายงานการอนุวัตินุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ* วันที่ 30 เมษายน 2545 โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร
- สุพัตรา ภูธนานุสรณ์ (2545) “มิติชายหญิงกับการวางแผนและพัฒนา” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการศึกษามหาบัณฑิตชายหญิง* หน่วยที่ 12 หน้า 74 – 101 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
- สุรพล กาญจนจิตรรา (2545) “การทำงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน” ใน *การประชุมเชิงปฏิบัติการเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* วันที่ 27 – 28 พฤศจิกายน 2545 โรงแรมอู่ทองอินทร์ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หน้า 4
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2545) “ทะเบียนสตรีอาสาพัฒนา” (ทะเบียน)

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) “ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10” (เอกสารประกอบประชุม)
- อคิน รพีพัฒน์ (2531) *มนุษยวิทยาสังคมกับการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อาภรณ์พันธ์ จันท์สว่าง (2525) *การพัฒนามนุษย์ กลุ่ม และชุมชน* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อุทัยวรรณ บัวศรี (2531) “ความเห็นและการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- Anello, Francissco Rafael (1996). *Behaviors and Attitudes of Teachers and Principals Concerning Effective Supervision* Dissertation Abstracts International
- Cohen, John M. and Norman, T. Up Hoff (1980) *Participation's place in rural development : Seeking Clarity thought specificity* World Development n.p.
- United Nations. (1955) *Social Progress Through Community Development* New York The Un Publication.
- Young, Kate (1987) *Gender and Development: Notes for a Training Course on Gender Development* Toronto Aqa Khan Foundation.

ภาคผนวก

5. ในรอบปีที่ผ่านมา มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย / ปี

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> 20,000 - 40,000 บาท | <input type="checkbox"/> 40,001 - 60,000 บาท |
| <input type="checkbox"/> 60,001 - 80,000 บาท | <input type="checkbox"/> 80,001 - 100,000 บาท |
| <input type="checkbox"/> มากกว่า 100,001 บาท | |

ตอนที่ 2 ปัจจัยทางด้านสังคม

1. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งอะไรบ้างนอกจากสตรีอาสาพัฒนา (ตอบได้หลายข้อ)

- | | |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน | <input type="checkbox"/> สมาชิก อบต. |
| <input type="checkbox"/> อสม. | <input type="checkbox"/> คณะกรรมการพัฒนาเด็ก |
| <input type="checkbox"/> กรรมการกองทุนหมู่บ้าน | <input type="checkbox"/> กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต |
| <input type="checkbox"/> กรรมการสตรีระดับต่าง ๆ | <input type="checkbox"/> กรรมการกลุ่มอาชีพ |
| <input type="checkbox"/> อื่น ๆ (ระบุ)..... | |

2. ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับการฝึกอบรม ศึกษา ดูงาน เกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชนหรืองานด้านอื่น ๆ หรือไม่

- | | |
|------------------------------|---------------------------------|
| <input type="checkbox"/> เคย | <input type="checkbox"/> ไม่เคย |
|------------------------------|---------------------------------|

3. ในกรณีที่ท่านเคยได้รับการฝึกอบรม ศึกษา ดูงานพัฒนาชุมชน และงานด้านอื่น ๆ ในรอบ 2 ปี ที่ผ่านมาจำนวน.....ครั้ง

4. ในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมา ท่านเคยได้ติดต่อพูดคุย หรือร่วมทำงานกับผู้นำชุมชน เช่น กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน / สมาชิก อบต. / อสม. / อช. / ผู้นำ อช. / ประธานประชาคมตำบล-หมู่บ้าน / ประธาน กพสม. / กพสต. / กพสอ. / ผู้นำกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน / หรือผู้นำหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลมากน้อยเพียงใด

- | |
|--|
| <input type="checkbox"/> มาก (ปีละ 17 - 24 ครั้ง) |
| <input type="checkbox"/> ปานกลาง (ปีละ 9 - 16 ครั้ง) |
| <input type="checkbox"/> น้อย (ปีละ 1 - 8 ครั้ง) |

5. ในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมา ท่านเคยได้ติดต่อพูดคุย หรือร่วมทำงานกับเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน / ปลัดอำเภอ / เจ้าหน้าที่เกษตร / สหกรณ์ / ปศุสัตว์ / ส.ป.ก./ ครู / เจ้าหน้าที่ กศน. / พนักงานของ อบต. / พนักงานของ อบจ. / หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล มากน้อยเพียงใด
- มาก (ปีละ 17 – 24 ครั้ง)
- ปานกลาง (ปีละ 9 - 16 ครั้ง)
- น้อย (ปีละ 1 - 8 ครั้ง)
6. ในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน สมาคม ชมรม รวมทั้งโรงเรียน อบต. อบจ. เกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัว การบริหารกลุ่ม ความรู้เรื่องอาชีพ การสนับสนุนเงินทุน วัสดุ ครุภัณฑ์ การนำศึกษา ดูงาน ฯลฯ มากน้อยเพียงใด
- มาก (ปีละ 17 – 24 ครั้ง)
- ปานกลาง (ปีละ 9 - 16 ครั้ง)
- น้อย (ปีละ 1 – 8 ครั้ง)
7. ในฐานะที่ท่านเป็นสตรีอาสาพัฒนาและสมาชิกสมาคมสตรีพัฒนาชุมชนไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่านอาจจะไปร่วม หรือร่วมดำเนินกิจกรรม ในการพัฒนาชุมชน การพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล เช่น การไปร่วมประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน หรือกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อชุมชนและเพื่อส่วนรวม ท่านได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวของท่าน เพียงใด
- โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องตามความเห็นของท่าน

ข้อความ	การให้การสนับสนุน		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
<ol style="list-style-type: none"> 1. สนับสนุนด้านการเงินทอง วัสดุสิ่งของ พาหนะ 2. สมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือภารกิจทางบ้าน ทำให้มีเวลา 3. สมาชิกในครอบครัวให้คำแนะนำ เสนอแนะ แสดงความคิดเห็น และให้คำปรึกษา 4. สมาชิกในครอบครัวให้ข้อมูลข่าวสารแก่ท่านในกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน 5. ท่านได้รับการตำหนิ ขัดขวางจากสมาชิกในครอบครัว เพื่อไม่ให้ร่วมกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน 6. สมาชิกในครอบครัวท่านกล่าวชื่นชม และยกย่องให้กำลังใจในการที่ท่านไปร่วมกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน 7. สมาชิกในครอบครัวคอยขำเตือน เพื่อไม่ให้ลืมวัน เวลา ที่ท่านจะไปร่วมกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน 8. สมาชิกในครอบครัวแสดงความเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของท่าน 9. สมาชิกในครอบครัว รับ-ส่ง ท่านในการไปร่วมกิจกรรม 10. สมาชิกในครอบครัว ได้ถามเรื่องราวเกี่ยวกับการที่ท่านไปร่วมกิจกรรม 11. สมาชิกในครอบครัว ได้ถามถึงความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมของท่าน 12. หากท่านมีปัญหา หรือรู้สึกไม่สบายใจ ครอบครัวของท่านคอยให้กำลังใจ และช่วยแก้ไขปัญหาคำให้ท่านเสมอ 13. ครอบครัวของท่านได้รับการยอมรับและยกย่องจากคนในชุมชน ในการที่ท่านเข้าร่วมกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน 			

ตอนที่ 3 ทักษะคิดต่อการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาในงานพัฒนาชุมชน

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเห็นของท่าน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นใจ	ไม่เห็นด้วย
1. งานพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (อบต./อำเภอ/จังหวัด ฯลฯ)			
2. ประชาชนในชุมชนควรช่วยกันพัฒนาชุมชน ของตนเอง			
3. การร่วมกันพัฒนาชุมชน เป็นการเสียเวลา ทำมาหากิน			
4. ฝ่ายราชการเป็นผู้ตัดสินใจต่างๆ ในการดำเนิน กิจกรรมงานพัฒนาชุมชน			
5. ฝ่ายราชการควรเป็นผู้วางแผนวางโครงการ ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน			
6. การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรม งานพัฒนาชุมชน ควรเป็นประชาชน			
7. การทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้เกิดความล่าช้า จึงไม่ควรทำงานเป็นกลุ่ม			
8. ท่านมีความอึดอัดไม่สบายใจเมื่อต้องเข้าประชุม อบรม หรือทำกิจกรรม งานพัฒนาชุมชน			
9. งานพัฒนาชุมชนต้องพึ่งพิงบุคคล/หน่วยงาน ภายนอกตลอดไป ชาวบ้านในชุมชน ไม่มีทาง ทำด้วยตนเองจนสำเร็จได้			
10. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทำให้ครอบครัวได้รับประโยชน์			
11. สตรีอาสาพัฒนาที่เข้าร่วมกิจกรรม งานพัฒนาชุมชนเพื่อจะให้ได้ชื่อเสียง			

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	ไม่เห็นใจ	ไม่เห็นด้วย
12. ถึงแม้ว่าเราจะให้ความร่วมมือในงานพัฒนาชุมชนก็คงไม่มีใครให้ความสำคัญกับเรา			
13. สตรีสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานพัฒนาได้ดีเท่าผู้ชาย			
14. สตรีมีหน้าที่อยู่กับบ้านทำงานในบ้านไม่ควรไปยุ่งกับงานส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง			
15. ที่ชาวบ้านยากจนก็เพราะชาวบ้านขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง			
16. ชาวบ้านสามารถร่วมกันดำเนินกิจกรรมด้านอาชีพ และรายได้ของตนเองได้			
17. ถนน ไฟฟ้า ประปา สิ่งแวดล้อมต่างๆ เป็นเรื่องของ อบค. สตรีไม่ควรไปเกี่ยวข้อง			
18. งานพัฒนาชุมชนที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่ชุมชน			

ตอนที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมของสตรีอาสาพัฒนาในงานพัฒนาชุมชน

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตามความเห็นของท่าน โดยกำหนดน้ำหนักคะแนนความเห็นไว้ดังนี้

- 5 = มีส่วนร่วมมากที่สุด 4 = มีส่วนร่วมมาก 3 = มีส่วนร่วมปานกลาง
2 = มีส่วนร่วมน้อย 1 = ไม่มีส่วนร่วม

งานพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
<p>โครงการ/กิจกรรม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต</p> <p>1. ท่านมีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม วางแผนในการจัดให้มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือโครงการ กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง เพื่อเป็นทุน ในการพัฒนาอาชีพและรายได้ มากน้อยเพียงใด</p> <p>2. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการ จัดให้มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือโครงการ กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพ และรายได้มากน้อยเพียงใด</p> <p>3. ท่านได้รับประโยชน์จากกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต หรือโครงการ กิจกรรมอย่างใด อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อเป็นทุนและ ในการพัฒนาอาชีพและรายได้มากน้อยเพียงใด</p>					
<p>4. ท่านมีส่วนร่วมในการรับทราบปัญหา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต หรือโครงการ กิจกรรม อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับทุนในการพัฒนาอาชีพ และรายได้มากน้อยเพียงใด</p>					

งานพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
<p>โครงการ/กิจกรรมพัฒนาอาชีพและรายได้</p> <p>5. ท่านมีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม วางแผนในโครงการหรือกิจกรรม หรือกิจกรรม ด้านการปลูกพืชผัก ผลไม้ การประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์ การปศุสัตว์ การแปรรูป การหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน หรือโครงการ กิจกรรม อื่นๆ อย่างใด อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพและรายได้ มากน้อยเพียงใด</p> <p>6. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการในโครงการหรือกิจกรรม ด้านการปลูกพืชผัก ผลไม้ การประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์ การปศุสัตว์ การแปรรูป การหัตถกรรม การอุตสาหกรรม ในครัวเรือน หรือโครงการ กิจกรรม อื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ที่ ก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพและรายได้ มากน้อยเพียงใด</p> <p>7. ท่านได้รับประโยชน์จากโครงการ หรือกิจกรรม ด้านการปลูกพืชผัก ผลไม้ การประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์ การปศุสัตว์ การแปรรูป การหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน หรือโครงการ กิจกรรม อื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพและรายได้ มากน้อยเพียงใด</p>					

งานพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
<p>8. ท่านมีส่วนร่วมในการรับทราบปัญหา ปรับปรุงแก้ไข ปัญหาในโครงการ กิจกรรม ด้านการปลูกพืชผัก ผลไม้ การประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์ การปศุสัตว์ การแปรรูป การตัดถดถอม การอุตสาหกรรมในครัวเรือน หรือโครงการ กิจกรรม อื่นๆ ใดๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพและรายได้ มากน้อยเพียงใด</p> <p>โครงการ/กิจกรรม จำหน่ายผลผลิต</p> <p>9. ท่านมีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม วางแผนในโครงการ หรือ กิจกรรมใน การจัดให้มีการจำหน่ายผลผลิต ทั้งในและนอกชุมชน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือ หลายอย่าง มากน้อยเพียงใด</p> <p>10. ท่านมีส่วนร่วมดำเนินการในโครงการ หรือ กิจกรรม ในการจัดให้มีการจำหน่ายผลผลิตทั้งใน และนอกชุมชน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง มากน้อยเพียงใด</p> <p>11. ท่านได้รับประโยชน์จากโครงการ หรือกิจกรรม ที่จัดให้มีการจำหน่ายผลผลิตทั้งในและนอกชุมชน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง มากน้อยเพียงใด</p> <p>12. ท่านได้มีส่วนร่วมในการรับทราบปัญหา การแก้ไขปัญหา การปรับปรุง โครงการ หรือกิจกรรม ที่จัดให้มีการจำหน่ายผลผลิตทั้งใน และนอกชุมชน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง มากน้อยเพียงใด</p>					

งานพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน					
13. ท่านมีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม วางแผนในโครงการหรือกิจกรรมการจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานเช่น ทางเดิน ถนน สะพาน ท่อลอด ศาลา คลอง ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หรือโครงการกิจกรรมอื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมากน้อยเพียงใด					
14. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในโครงการหรือกิจกรรมการจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานเช่น ทางเดิน ถนน สะพาน ท่อลอด ศาลา คลอง ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หรือโครงการกิจกรรมอื่น ๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมากน้อยเพียงใด					
15. ท่านได้รับประโยชน์จากโครงการ หรือกิจกรรมการจัดให้มีสิ่ง สาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ทางเดิน ถนน สะพาน ท่อลอด ศาลา คลอง ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หรือโครงการกิจกรรมอื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมากน้อยเพียงใด					
16. ท่านได้มีส่วนร่วมในการรับทราบปัญหา การแก้ไขปัญหา การปรับปรุง โครงการกิจกรรมการจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานเช่น ทางเดิน ถนน สะพาน ท่อลอด ศาลา คลอง ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หรือโครงการกิจกรรมอื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมากน้อยเพียงใด					

งานพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
<p>โครงการหรือกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>17. ท่านมีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม วางแผนโครงการหรือกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น การจัดการรอบครัวพัฒนา การกำจัดขยะมูลฝอย การกำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำ การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดอาคาร สถานที่ต่างๆ หรือโครงการ กิจกรรมอื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมากน้อยเพียงใด</p> <p>18. ท่านได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน การกำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำ การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดอาคารสถานที่ต่างๆ หรือโครงการกิจกรรมอื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมากน้อยเพียงใด</p> <p>19. ท่านได้รับประโยชน์จากโครงการ หรือกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น การจัดการรอบครัวพัฒนา การกำจัดขยะมูลฝอย การกำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำ การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดอาคารสถานที่ต่างๆ หรือโครงการกิจกรรมอื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง มากน้อยเพียงใด</p> <p>20. ท่านได้มีส่วนร่วมในการรับทราบปัญหา การแก้ไข้ปัญหา ปรับปรุงโครงการ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น การจัดการรอบครัวพัฒนา การกำจัดขยะมูลฝอย การกำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำ การปลูกต้นไม้ การทำความสะอาดอาคารสถานที่ต่างๆ หรือโครงการกิจกรรมอื่นๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมากน้อยเพียง</p>					

ตอนที่ 5 ปัญหาอุปสรรคของสตรีอาสาพัฒนาในการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน
โปรดแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีค่าน้ำหนัก
ความคิดเห็น ดังนี้

5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3 = ไม่มีความเห็น

1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4 = เห็นด้วย

2 = ไม่เห็นด้วย

ปัญหา/อุปสรรค	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ขาดงบประมาณสนับสนุนงานพัฒนา					
2. ไม่ค่อยมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมในงานพัฒนา					
3. การคมนาคมเป็นอุปสรรค					
4. กิจกรรมพัฒนาอาชีพและรายได้จะประสบปัญหา ด้านการตลาด					
5. เจ้าหน้าที่มักขอความร่วมมือสตรีอาสาพัฒนา ให้ช่วยทำกิจกรรม					
6. หน่วยงานภายนอกมีกิจกรรมมากมายที่ต้องการ ความร่วมมือจากสตรีอาสาพัฒนาทำให้ไม่มีเวลา เพียงพอจะตอบสนองได้					
7. ปัญหาภาระของสตรีที่ต้องรับภาระรับผิดชอบใน ครอบครัว					
8. ลักษณะการประกอบอาชีพ เช่น เป็นลูกจ้าง ผู้ใช้แรงงาน ไม่มีเวลาที่จะมีส่วนร่วม ในกระบวนการทำงาน					
9. ในการประชุม ส่วนใหญ่ผู้ชายจะเป็นผู้แสดง ความคิดเห็น ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้สตรีได้ แสดงความคิดเห็น					
10. บางครั้งมีโอกาสดังกล่าวแสดงความคิดเห็น มักไม่ได้รับ ความสนใจจากที่ประชุม					

ปัญหา/อุปสรรค	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
11. ที่นั่งในการประชุมเป็นอุปสรรคต่อการแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากการจัดที่นั่งผู้ชายมักจะนั่งแถวหน้า และผู้หญิงมักจะนั่งแถวหลัง					
12. การเลือกกรรมการต่างๆ ผู้ชายมักเลือกผู้ชายช่วยกันเองเป็นผู้แทน					
13. การเลือกกรรมการต่างๆ ผู้หญิงมักจะเลือกผู้ชายเป็นตัวแทน					
14. เวลาประชุมผู้หญิงมักมาประชุมน้อยกว่าผู้ชาย					
15. ค่านิยม วัฒนธรรมของสังคมในชุมชนให้การสนับสนุนผู้ชายมากกว่าหญิง					

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายพงษ์เทพ รุ่งเรือง
วัน เดือน ปีเกิด	6 กุมภาพันธ์ 2505
สถานที่เกิด	อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร
ประวัติการศึกษา	ศษ.บ. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2532 ร.บ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ.2538
สถานที่ทำงาน	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ตำแหน่ง	พัฒนาการอำเภอลาดบัวหลวง